

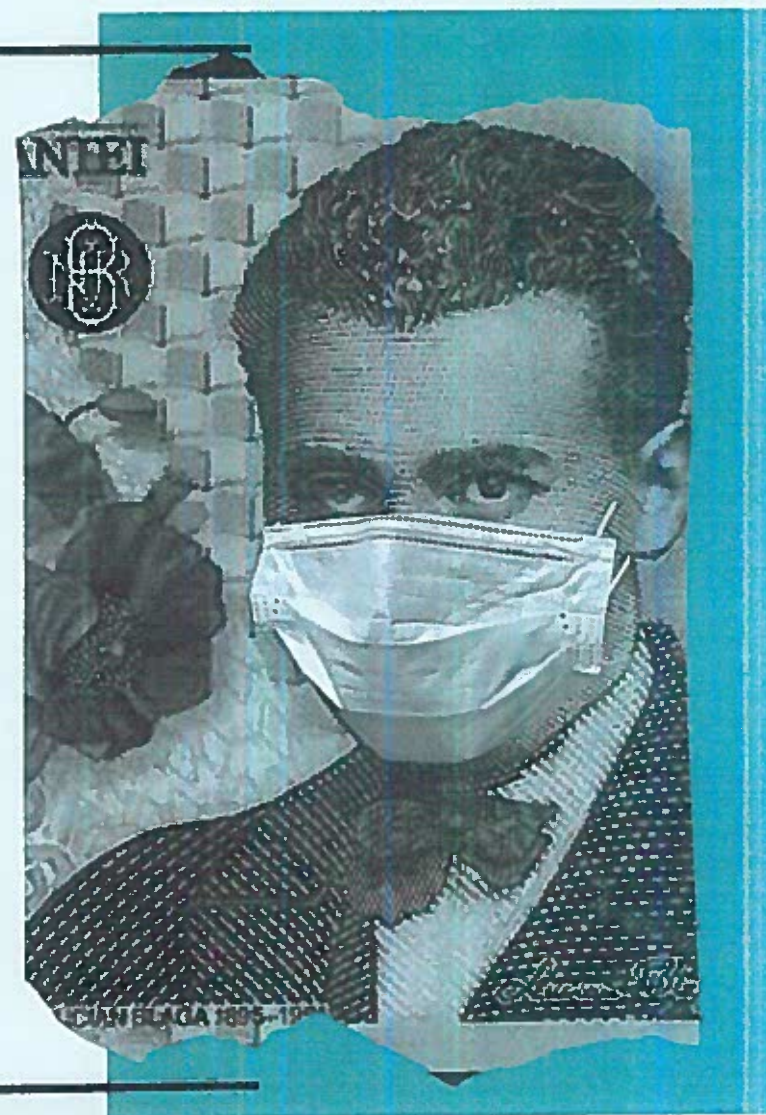
NOVEL RESEARCH

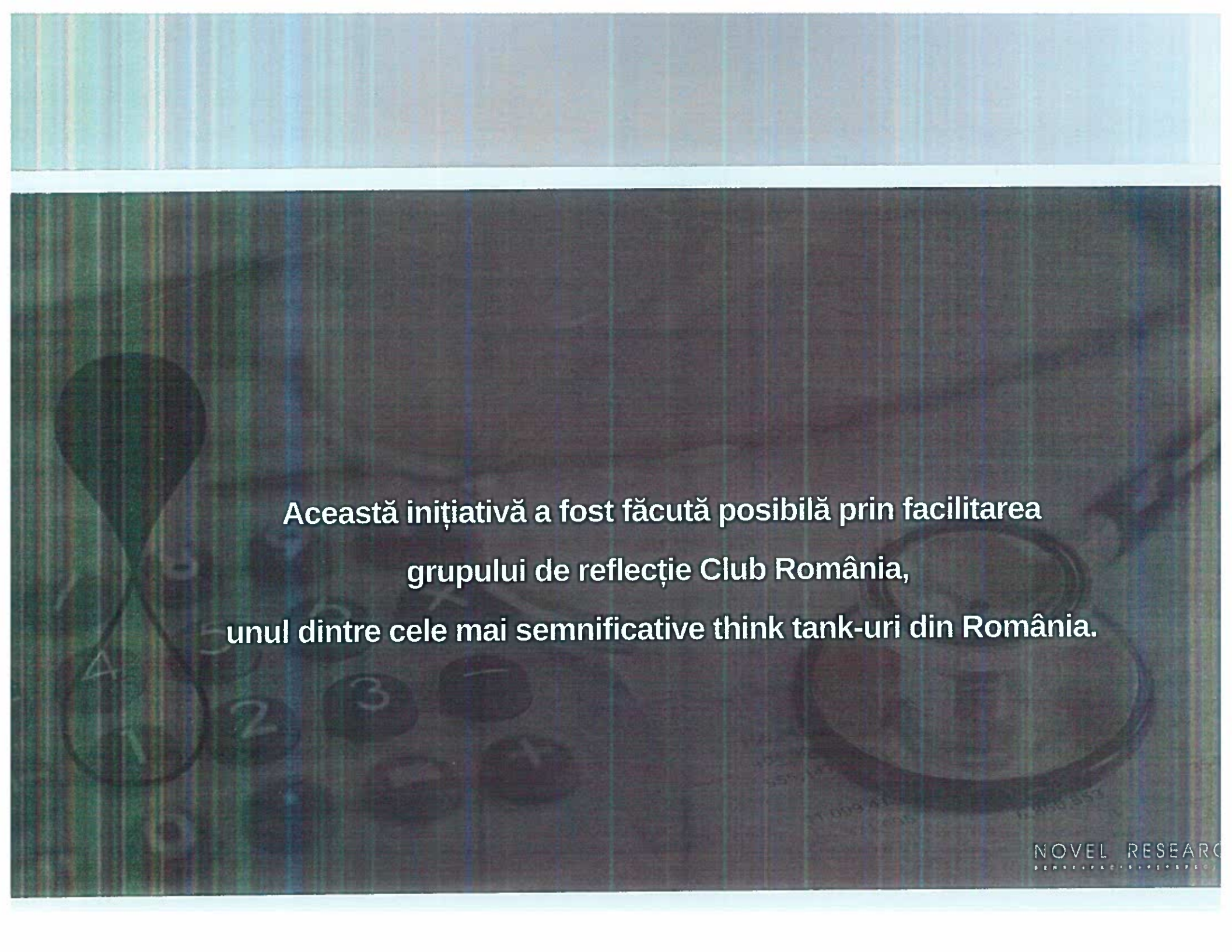
FACTS • PERSPECTIVES

Trenduri în reglementări financiare

SĂNĂTATE FINANCIARĂ
REGLEMENTĂRI FINANCIARE
EDUCAȚIE FINANCIARĂ

Raport integrat
Iunie 2021

**Această inițiativă a fost făcută posibilă prin facilitarea
grupului de reflecție Club România,
unul dintre cele mai semnificative think tank-uri din România.**

Faza 1

PRONOSTICARE

Schițarea celor mai probabile scenarii în timpuri post pandemice

design de linii narative

Faza 2

VALIDARE

Înțelegerea perspectivei consumatorului și a entităților direct implicate în

crearea perspectivei și a contextului

Faza 3

RELATARE

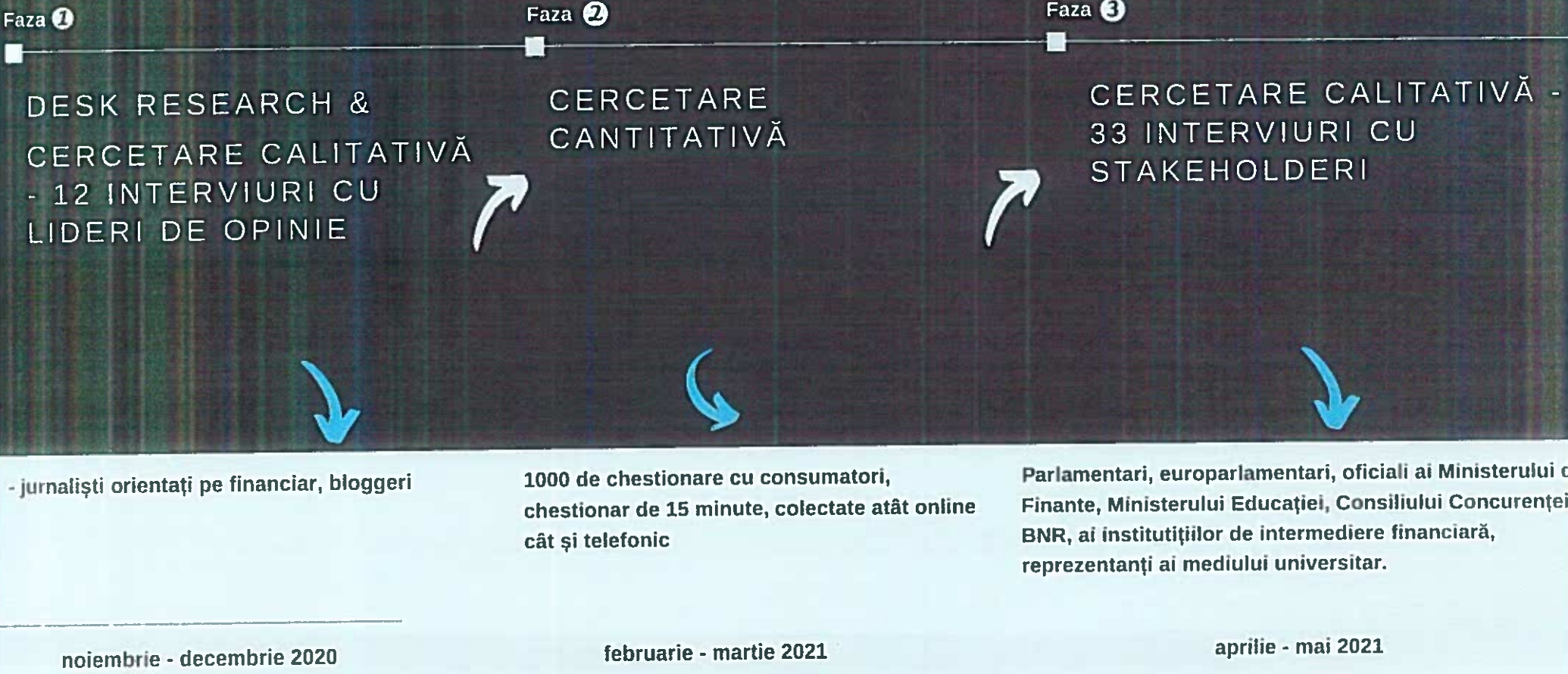
Aducem toate părțile implicate la o masă rotundă pentru o concluzie comună și

dezvoltarea de acțiuni recomandate și politici publice

Obiectivele și cronologia planului de cercetare

Culegerea datelor a avut loc în perioada noiembrie 2020 - mai 2021

SUMAR EXECUTIV

---

01. Principalele concluzii
02. Principalele detalii

NOVEL RESEARCH
BY FACTS • PERSPECTIVE

1. Sănătatea financiară

definiții și percepții

- ✓ Există percepții extrem de diferite ale termenului de sănătate financiară ce pornesc de la "*venitul necesar pentru un trai decent și responsabilitate în cheltuirea banilor*" până la antreprenariat și investiții. Această lipsă de consens poate avea ca efect o diluare a efortului fiecărui actor implicat în economia națională spre atingerea unui scop comun de creștere economică.
- ✓ Percepțiile despre sănătatea financiară a populației sunt strâns corelate cu modul de definire al sănătății financiare:
  - O percepție pozitivă este prezentă în rândul unei părți a mediului politic care percepe sănătatea financiară în principal prin chibzuirea banilor, percepție care corelează bine cu cea a populației generale.
  - O percepție negativă apare în rândul unei alte părți a mediului politic dar și a mediului universitar care, deși apreciază chibzuirea banilor și nivelul în creștere al economiilor populației, este nemulțumită de lipsa perspectivelor pentru optimizarea și utilizarea acestor resurse pentru a produce acumulare de capital.
- ✓ Aceeași corelație este prezentă și în definirea grupurilor vulnerabile: de la cele tangibile și bine cunoscute, la grupuri aparent stabile financiar și chiar la majoritatea populației care, tinde să rămână orientată spre consum și nu spre investiții.

2. Sănătatea financiară

cauzele lipsei de sănătate financiară și direcții de îmbunătățire

Există o multitudine de cauze ce determină nivelul scăzut de sănătate financiară. Unele ce pot fi adresate într-un timp scurt și mediu precum utilizarea de către populație a economiilor acumulate în timpul pandemiei, lipsa oportunităților, consumerismul, lipsa educației financiare de bază. Altele presupun obiective pe termen lung și vizează restructurarea sistemului educațional și schimbarea modelelor culturale sau demografia.

Structura bugetului României a fost construită pe idea de dezvoltare și investiții care să producă ulterior valoare adăugată și locuri de muncă, de a contra-balansa tendința consumului cu tendința orientării către investiții. Acest lucru transmite și un semnal către mediul privat de a lua măsuri și a se pregăti pentru a accesa acele investiții, de a deschide piața pentru investiții.

Dacă la nivel național percepția generală este că se identifică o direcție de dezvoltare și flexibilitate, problemele sunt identificate la nivel local, de comunitate, unde nivelul de conservatorism este în general la nivel ridicat iar lipsa de leadership este acută.

Dezvoltarea spiritului comunitar și a coeziunii sociale este văzută ca esențială iar mediul politic local este considerat factorul principal în demararea și managementul procesului. Mediul antreprenorial, sistemul financiar, cel educațional și generația tânără sunt considerate resurse minime necesare pentru reușita demersului.

Pandemia a adus și o reșezare a modelelor de business, mult mai mult orientate acum către economia locală. Creșterea economică poate avea loc numai pe un fond generos de proactivitate în identificarea soluțiilor de investiții. Generația tânără percepută ca inovatoare, participativă, deschisă la nou, are nevoie de exemple pentru a înțelege traseul corect, de recunoaștere prin muncă.

3. Sănătatea financiară

riscuri asociate lipsei de sănătate financiară

- ✓ **Efectul perspectivei "României contrariilor", lipsită de o clasă de mijloc însemnată și în care indivizii sunt expuși categoriilor socio-profesionale cu beneficii diferențiate între privat și stat (deconectat de meritocrație), între urban și rural (deconectat de la sistemul financiar), conduce către o polarizare crescută a populației.**
- Problemele din mediul economic repercutează asupra vieții sociale în multe cazuri prin manifestări nu tocmai civilizate. Într-o societate talibanizată, care nu face altceva decât să pună categoriile socio-profesionale într-un context de conflict, este greu să funcționeze reguli care să aibă putere coercitivă, să influențeze pozitiv. Astfel, puterea autorității poate fi puternic zdruncinată.
- În ciuda tuturor datelor pe care guvernul le colectează, realitatea este că nu avem o metodă singulară acceptată de evaluare a stării de sănătate financiară și, în consecință, nici datele potrivite pentru a face acest lucru.
- ✓ **Situația post pandemică arată că economiile au crescut, însă, o dată cu optimismul trecerii peste acest obstacol și ca reacție a constrângerilor de călătorii de până acum, e posibil să apară cheltuieli semnificative în zona de turism care să scoată aceste fonduri din circuitul național.**
- Sectorul bancar e descris ca interesat de procesul de economisire a indivizilor, de modul în care pot atrage sume mai mari pe care să le utilizeze în împrumuturi către stat, cu risc mic. Astfel, resursele pentru creditarea economiei reale și a producției sunt limitate, sugerându-se că este momentul ca sectorul bancar să se implice în aceste arii.
- Limitarea accesului la capital provoacă blocaje în economie, în arii afectate negativ din perspectiva pieței și industriei locale. Se antrenează astfel o criză economică locală, în care apar doar cheltuieli publice fără venituri.

4. Reglementări financiare

evaluarea generală a sistemului financiar

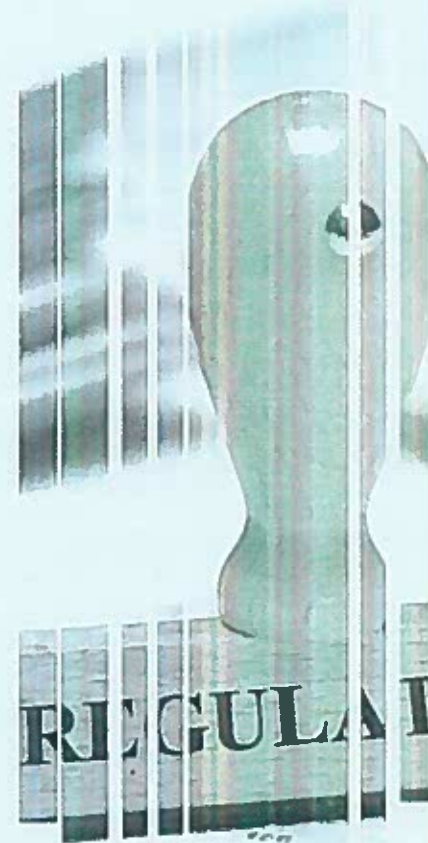
Reglementările sunt percepute (de BNR și mediul universitar) ca fiind rezultatul a 2 forțe și mai puțin ca idei proactive ale mediului politic care să aibă la bază analize de risc realizate fără presiune:

- 1) existența unor impulsuri dinspre populație către mediul politic: un abuz sesizat de populație va aduce o reacție rapidă de reglementare.
- 2) impulsuri din partea UE sau a unui alt factor extern.

Piața financiară este în mare măsură reprezentată de produsele de economisire și creditare oferite de bănci. Din acest punct de vedere este percepută ca rudimentară și conservatoare și care are nevoie de competitivitate și diversitate pentru a oferi incluziune.

Piața financiară actuală, identificată în mare măsură cu piața bancară este asociată unui sentiment de aversiune față de bănci, în mare parte apreciat ca justificat. Pe de o parte, este identificată nevoia ca sistemul financiar să completeze activitățile de bază, precum atragerea de depozite și cumpărarea titlurilor de stat, cu o implicare mai activă în susținerea inițiativelor de investiții în sectorul de producție locală, antreprenoriat local, educație financiară. În plus, aceasta din urmă ar trebui să înceapă de la discuțiile cu propriii clienți, astfel încât să le ofere susținere în a deveni creditabili, suport de dezvoltare personală și înțelegere a principiilor financiare, astfel încât aceștia să poată lua decizii în cunoștință de cauză. Sumarizând, relația dintre bancă și clienții săi nu mai trebuie percepută ca una de opoziție, ci de susținere și dezvoltare reciprocă.

IFN-urile sunt percepute ca un ajutor temporar și de ultim resort care asigură finanțarea grupurilor vulnerabile, nebancaizate. Însă, odată cu creșterea nivelului de trai, așteptările de la acestea sunt mari, de a se reinventa cu noi produse și servicii de investiții, rolul lor fiind și acela de a asigura competitivitatea sistemului bancar.

5. Reglementări financiare

motivații pro / contra reglementării

Tendința majoritar acceptată este de a lăsa piața să se autoregleze prin cerere și ofertă. Orice reglementare adițională poate aduce dezechilibre în piață, greu de anticipat și istoric vorbind, impactul financiar se răsfrânge asupra costului plătit de utilizatorul final sau are ca efect dezvoltarea pieței negre.

Analizele realizate pe seturile de date BNR arată un efect invers celui vizat de ordonanța privind taxele pe activele bancare, costurile adiționale fiind transferate consumatorului final. În plus, a produs efecte secundare neprevăzute. Astfel, taxa pe activele bancare poate fi considerată un studiu de caz pentru fundamentarea tuturor inițiativelor de reglementare viitoare.

Autoreglarea pieței nu exclude însă reacții rapide de sancționare a abuzurilor sau politici de autonomie strategică față de monedele virtuale.

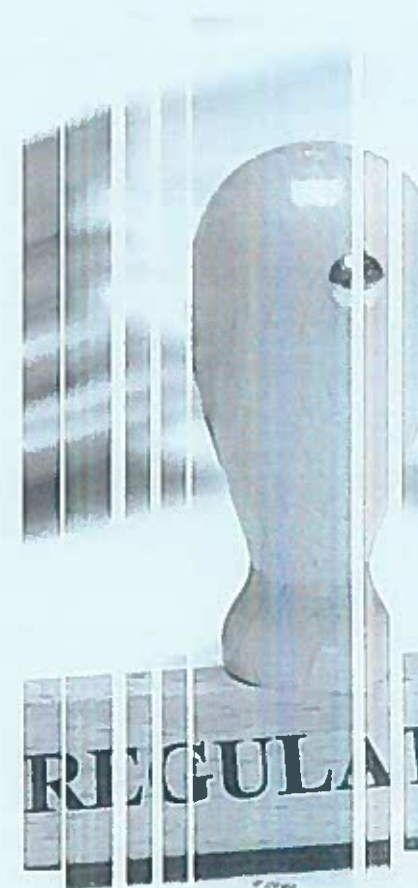
Opțiunea identificată de marea majoritate a respondenților ca alternativă a supra-reglementării este dezvoltarea pieței. Componenta de reglementare are astfel rolul de a introduce pe piață noi produse și servicii și de a simplifica accesul pentru produsele existente cu grad de utilizare scăzut.

Cifrele arată o creștere semnificativă a economiilor atât în rândul populației cât și a mediului de afaceri. Există riscul ca aceste economii să genereze o creștere a consumului pe fondul relaxării restricțiilor pandemice, dar și oportunități de investiții care să conducă la creștere economică sustenabilă. Focul pe investiții din partea statului apare ca singura alternativă viabilă la creșterea nesustenabilă a veniturilor (măriri de salarii, pensii, etc). În plus, această direcție se dorește a fi un exemplu pentru întregul mediu economic (firme și populație) de a contra-balansa tendința de consum cu o ofertă investițională.

Proactivitatea, prin analiza și identificarea oportunităților pe piață, transpuse în propuneri legislative sunt apreciate ca binevenite de BNR și mediul universitar.

6. Reglementări financiare

alternative la supra reglementare

Pentru momentul actual de re-start al întregii economii mondiale, au fost identificate 4 direcții de stimulare a competitivității pe piața financiară românească: 1) digitalizarea masivă, 2) reglementarea a noi produse de intermediere financiară, 3) focus pe investiții din partea statului, 4) creșterea nivelului de educație financiară pe toate segmentele de vârstă.

Transformarea digitală este privită ca principală forță pozitivă care 1) poate contribui la îmbunătățirea incluziunii financiare - marea majoritate a populației României are în acest moment acces la un smartphone; 2) este de așteptat ca digitalizarea să se reflecte în reducerea costurilor de tranzacționare datorită reducerii necesarului de resursă umană și a sediilor/sucursalelor; 3) o măsură potrivită în contextul pandemic actual. Este așteptat ca tranziția către digital să se desfășoare între 5 și 10 ani, sugerându-se grăbirea acesteia pentru optimizarea efectelor pozitive asupra economiei naționale și bunăstarea individuală. Important este ca opțiunea digitală să existe cât mai repede pentru ca transformarea să se producă rapid.

Reglementarea de produse noi reprezintă o transpunere a directivelor UE și vizează în principal două servicii: peer to peer lending și crowdfunding, menite să stimuleze competitivitatea pe piață și să o deschidă pentru noi inițiative.

Reglementări care să crească activitatea BVB în condițiile în care se constată o creștere a utilizării platformelor de tranzacționare internaționale (e.g. eToro sau XTB).

Nevoia de educație financiară este percepută ca esențială pentru a evita supra reglementarea - prin înțelegerea corectă a conceptelor financiare de bază, dar și pentru a pregăti populația pentru oportunități de creștere economică, ca parte activă. (ex. modelul japonez sau corean).

7. Educație financiară

Evaluarea de ansamblu a sistemului educațional

Pe fondul unui analfabetism funcțional ridicat, o educație financiară caracterizată prin experiențe influențate de bula socială a fiecărui individ și un sistem educațional bazat pe reproducerea de conținut, populația României este percepută ca ușor manipulabilă și dezorientată, dar cu stimă de sine ridicată.

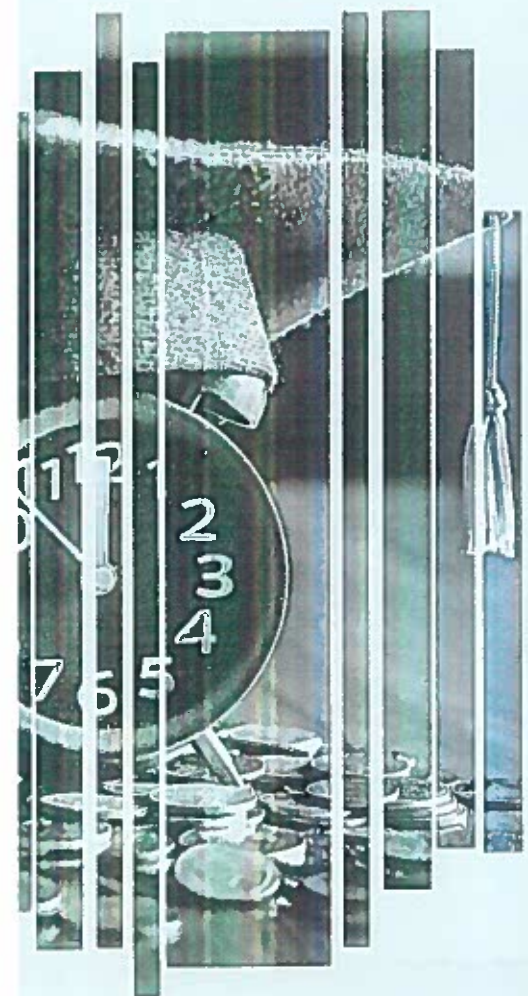
Lipsa unor capacități de gândire analitică, de a gândi în mai multe iterații, micșorează șansele individului de a lua o decizie corectă. Împrumuturile în franci elvețieni a fost cel mai frecvent menționat exemplu de lipsă a gândirii analitice dar și a moralității (atunci când clienții au vrut să împartă pierderile cu băncile), ce a afectat nejustificat încrederea în sistemul financiar. Efectele se pot face simțite și în relația cu factorul politic, fiind dominantă reacția la stimuli emoționali, cum ar fi mesajele extremiste sau populiste, atrăgătoare, dar lipsite de substanță, în contrast cu reacția la stimulii analitici.

Educația financiară este considerată un remediu pentru comportamentele deviante care au intrat în obiceiurile culturale ale populației, cum ar fi gratificarea instantă sau mirajul câștigurilor rapide. Acestea sunt descrise ca importante pericole în dezvoltarea sănătății financiare a individului.

Statusul actual al educației formale este considerat a fi perpetuat de conservatorismul cadrelor didactice, curricula aglomerată, manuale învechite, și materiile utile, dar neancorate în viața de zi cu zi. Acestea pot reprezenta bariere potențiale, dar demonstrează nevoia includerii educației financiare prin metode alternative pentru a dinamiza starea de fapt.

8. Educație financiară

Evaluarea opționalului de educație financiară

✓ **Materia opțională de educație financiară existentă și inițiativele sistemului financiar sunt văzute ca un prim pas care se bucură de feedback pozitiv însă un demers insuficient pentru starea actuală de fapt. Educația financiară este văzută ca o datorie a tuturor, de la părinți, la sistemul educațional, financiar, ONG-uri și mass-media.**

➤ Procesul de educație financiară există deja cu inițiative răslețe, cu experiențe ce pot furniza input valoros pentru direcții viitoare, însă realizate independent, de către entități individuale, cu obiective proprii, lipsite de o viziune unitară și o colaborare strânsă cu potențiali parteneri și beneficiari pentru a putea avea efecte semnificative.

➤ În acest sens, pentru a cuantifica efectele, este necesară crearea unui sistem de auditare a educației financiare, înregistrând un punct T0, grupuri de control, verificând anumite metrice pentru a putea înregistra nivelul de succes.

➤ Parteneriatul public-privat este perceput ca esențial atât din punct de vedere al conștientizării publice a nevoilor de educație financiară cât și din punct de vedere al mecanismului educațional.

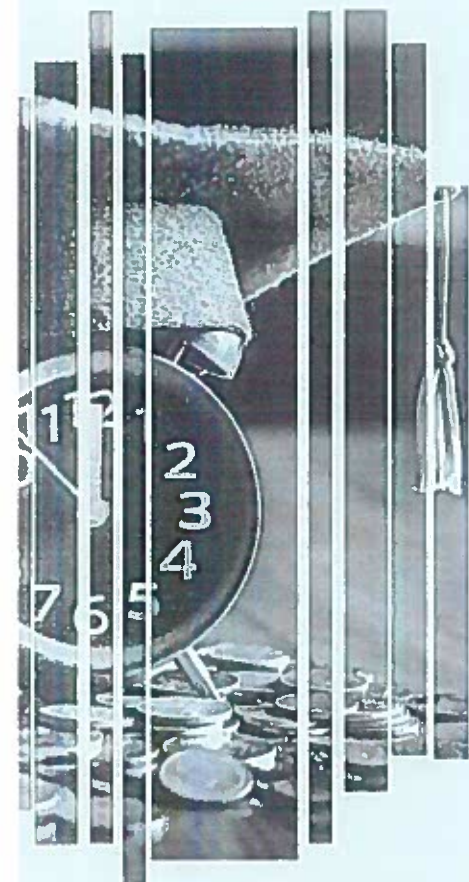
✓ **Educația financiară este percepută ca mai mult decât o simplă materie introdusă în curricula educațională.**

➤ Noțiuni de sănătate financiară sunt recomandate a fi introduse în manualele de matematică prin intermediul exercițiilor, în cele de istorie sau literatură. Nici metodele alternative nu trebuie uitate.

Interacțiunea și familiarizarea copiilor cu mediul financiar sunt considerate la fel de importante.

➤ ONG-urile sunt privite ca liant între mediul de stat și cel privat. Acestea sunt descrise ca având niveluri superioare de deschidere la nou, eficiență, implicare și simț practic comparativ cu mediul didactic și în același timp independenți, fără interese comerciale, așa cum ar putea fi perceput sistemul financiar.

Părinții/ bunicii sunt pe de o parte un partener ce poate aduce valoare prin prisma feedback-ului dar și un target indirect al procesului educațional.

N 9. Educație financiară

Direcții de acțiune

Nevoia de educație financiară este subiectul de convergență a opiniilor tuturor grupurilor analizate. Mai mult, este o nevoie prezentă și pentru care **au fost identificate direcții de acțiune în tot spectrul demografic** . Astfel, educația financiară este **liantul ce poate asigura României premisele unei creșteri economice sustenabile și recuperării decalajului față de țările dezvoltate economic**. Educația financiară a devenit un modul important al bagajului de cunoștințe generale și este **unanim acceptat că trebuie introdusă în tematica școlară de la vârste fragede**.

România are nevoie de creștere economică susținută, nu ca obiectiv în sine ci pentru a reuși creșterea și sustenabilitatea calității vieții. Acest lucru este considerat fezabil numai cu o populație educată economic ce își dorește și poate să ajungă la un bun nivel de sănătate financiară (ex. Japonia sau Korea).

Educația financiară de la vârste fragede este un pas important în dezvoltarea următoarelor generații de investitori și antreprenori însă generațiile actuale de persoane active sau pensionari nu trebuie neglijate.

În cazul populației active, sistemul financiar și în special cel bancar poate juca un rol esențial prin număr de clienți și număr de interacțiuni cu sistemul. Educația financiară poate fi livrată în cadrul fiecărei interacțiuni cu clienții în locul unei interacțiuni tranzacționale, așa cum este percepută în prezent.

Pensionarii sunt mai degrabă un target secundar ce poate fi educat prin interacțiunea cu sistemul bancar, însă există modele de succes din țările scandinave ce pot fi studiate și adaptate. O creștere marginală/programată a pensiei poate fi condiționată de absolvirea unui modul de educație financiară.

"Teoriile clasice ale economiei se aplică și azi. Trebuie să ne uităm la exemplul lui Adam Smith, cu mâna invizibilă a pieței care reglează.

Teoria spune, de fapt, că nu e nevoie să existe o forță exterioară care să dicteze câte pâini trebuie să fie făcute într-un oraș. Și totuși pierderile sunt minime, toată lumea are pâine.

Piața se auto-reglează. Dacă pâinea nu e bună, oamenii se duc în altă parte și cumpără. Dacă e bună, necesarul se upratează de la sine."

PIAȚĂ LIBERĂ, AUTOREGLATĂ

SĂNĂTATEA FINANCIARĂ

CE AM URMĂRIT

01. Contextul sănătății financiare - date cantitative
02. Percepțiile divergente ale sănătății financiare
03. Cauzele stării actuale de sănătate financiară
04. Grupuri vulnerabile și prioritizare
05. Riscuri și efecte de bumerang
06. Direcții de creștere

10. Retrospectivă asupra sănătății financiare

Cum am ajuns aici?

- mai multă rigoare a sănătății financiare datorită predictibilității veniturilor, a salariilor lunare;
- sentimentul certitudinii creditării de la băncile de stat, care susțineau achizițiile;
- astfel, exista o formă de sănătate financiară care era oarecum impusă de condițiile pieței - lipsa lichidităților sau a disponibilității bunurilor;
- în această perioadă s-a materializat și nevoia de status exacerbată, simțul individualist și comparativ, disonanța cognitivă între propria condiție, strict în paralelă cu cei din jur.

- contextul schimbat după 1990 aduce cu sine o ofertă generoasă și exacerbarea sentimentului de acumulare, fără un control;
- astfel, politicile bancare nu au urmărit sănătatea financiară, ci dezvoltarea simțului de recunoaștere a unei piețe profitabile;
- flexibilitatea a ajuns la cote ieșite de sub control, înainte de 2008, perioada creditelor cu buletinul, garanții care erau nereale, ce a adus cu sine inflație și creșteri de prețuri.

- Inițiativele de educație financiară din ultimii ani au avut un efect asupra nivelului de sănătate financiară iar acestea trebuie să continue pentru un efect susținut;
- Pandemia a adus cu sine o prudență a populației, o creștere a depozitelor cu 17%, cu schimbări ale obiceiurilor culturale în legătură cu habitatul, în legătură cu consumul, în legătură cu preferințele sociale.
- Acum, scopul este descris ca o micșorare a diferenței între posibilități și obiectivele setate, cu impact asupra adopției valorilor, prin modele de succes (ca opoziție a tentațiilor);

1989

anii 90

trecutul recent

Cuvintele pe care le folosesc grupurile investigate pentru a descrie populația și obiceiurile sale vizează dorința și acumularea de bunuri, dar lipsită de planificare și de o înțelegere profundă a deprecierei bunurilor, a pericolului inflației, riscului valutar.

Percepția subliniază riscul conform căruia creșterile subite de venituri și în general orice politică agresivă de stimulare a economiei va genera un avânt nesustenabil, corelat cu o potențială exuberanță post-pandemică ce va conduce eventual la cheltuieli necontrolate și o criză financiară.

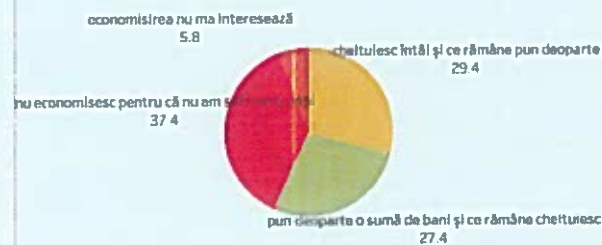
11. Sănătatea financiară - context

Concluzii din studiul cantitativ - cum se descriu consumatorii pe sine

A1. Bugetul gospodăriei este utilizat pentru a decide ce parte din venitul gospodăriei va fi utilizat pentru cheltuire economisire sau plata facturilor. Gospodăria dumneavoastră are în prezent un astfel de buget?

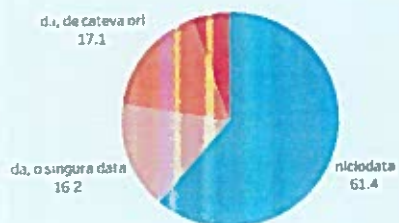
A2. Cere dintre următoarele afirmatii vi se aplica cel mai bine dumneavoastră personal?

A3. Câte luni ați putea trăi din economiile dvs la care aveți acces imediat? Luați în considerare cheltuielile lunare de bază, cum ar fi locuința, alimentele, impozitele și asistența medicală.

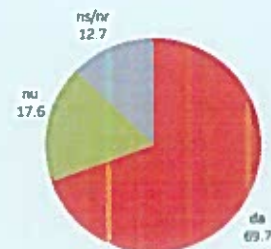
A6. Vi s-a întâmplat vreodată să vă îndatorați financiar mai mult decât puteți duce?

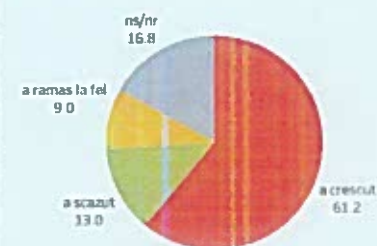
A7. Cum ați descrie datoriile pe care o are gospodăria dvs. în prezent? Vă rugăm să luați în considerare banii datorați pentru împrumuturi bancare, ipotecă și utilități restante. Ați spune că:

C4. Credeți că românul mediu/ omul obișnuit se îndatorează financiar mai mult decât poate duce?

C5. Credeți că în ultimii cinci ani numărul celor care se îndatorează mai mult decât pot duce?

12. Sănătatea financiară - context

Concluzii din studiul cantitativ - cum se descriu consumatorii pe sine

25% din familiile din România, compuse din populație activă (25-64 ani) nu au un buget de venituri și cheltuieli.

Procente semnificativ mai ridicate ale celor care nu au un buget de venituri și cheltuieli sunt înregistrate în rândul grupei de vârstă 55-64 ani, persoanelor cu educație sub medie, persoanelor cu 2 sau mai mulți copii, rezidenților din mediul rural și a celor cu venituri nete mai mici de 1400 lei.

Economisirea -- un puternic element de polarizare al populației

57% din populația intervievată reușește să pună bani deoparte iar jumătate dintre aceștia au un comportament corect de economisire. Procente semnificativ mai ridicate ale celor care reușesc să economisească sunt înregistrate în rândul bărbaților, persoanelor cu educație superioară, familiilor cu mai puțin de 2 copii, rezidenților din mediul urban și în special București, cu venituri peste 3400 lei. Nu în ultimul rând, existența unui buget al familiei determină în mod semnificativ comportamentul de economisire.

Comparativ cu autoevaluarea gradului de îndatorare, evaluarea celorlalți sau a întregii populații este percepută extrem de pesimist.

Dacă în momentul actual numai 13.8% din populație se consideră supra îndatorată, ponderea percepută în total populație a supra-îndatorării este de aproximativ 70%. Această diferență conduce la 2 direcții de interpretare a datelor:

- În general, românii își supraevaluează abilitățile de gestionare a finanțelor personale.
- O supraexpunere a cazurilor de supra-îndatorare în spațiul public a condus la o percepție atât de generalizată.

13. Sănătatea financiară - context

Concluzii din studiul cantitativ - cum se descriu consumatorii pe sine

Existența celor 2 obiceiuri observate anterior are un impact major în sănătatea financiară a unei familii:

Astfel, un comportament corect de economisire (*pun deoparte o sumă de bani și ce rămâne cheltuiesc*)

Și disponibilitatea sumei de 5000 lei este un element ce polarizează puternic

Și în cazul celor care nu au disponibil 5000 lei pentru o situație urgentă, existența unui buget al familiei lucrează subconștient în identificarea mai multor surse de împrumut,

38.6% din populația activă s-a îndatorat cel puțin odată mai mult decât poate duce și numai pentru 5.3% acest fenomen este unul cronic

comparativ cu „*cheltuiesc întâi și ce rămâne pun deoparte*” arată o creștere semnificativă a timpului de „supraviețuire” în situații de criză, de la mai puțin de o lună, până la 4-6 luni. Important de menționat aici, în special în condițiile pandemice actuale, este faptul că pentru 50,7% din populația activă a României economiile disponibile ajung pentru maxim 3 luni.

populația activă a României: Pentru 50% din populație, 5000 lei este o sumă foarte dificil sau imposibil de a o disponibiliza în cazul unei situații de urgență. Existența unui buget și un obicei minim de economisire fac o diferență semnificativă între a avea sau nu această sumă disponibilă în caz de urgență.

procente semnificativ mai ridicate fiind înregistrate pentru **împrumuturile în familie** și cele de la **instituții financiare**. De remarcat în contextul surselor de împrumut faptul că numai 32.4% iau în calcul instituțiile financiare pentru obținerea unui credit, în timp ce creditul informal (de la rude sau prieteni) cumulează preferința a mai mult de jumătate din populația interviuată. O înclinație semnificativ mai mare pentru instituțiile financiare se înregistrează în București și în grupa de venit 3400-6000 lei.

În prezent, 13.8% din cei intervievați se află în această situație. Și în cazul problemei supra-îndatorării, existența bugetului face o diferență semnificativă între a avea o datorie ușor de plătit și una prea mare.

14. Sănătatea financiară - publicul

Cum descriu liderii de opinie consumatorul

.. **responsabil** - majoritatea liderilor de opinie descriu consumatorii ca fiind buni platnici, având plata ratelor în topul priorităților atunci când se îndatorează. Indivizii nu se simt împrumutați iar nevoile și așteptările sunt mici pe fondul unor temeri față de bănci / instituții financiare;

... **digitalizat** - procesul de digitalizare a fost clar accelerat de pandemie, iar ritmul transformării trebuie susținut;

... **needucat** - a fost pus prea puțin focus până acum asupra nivelului de pregătire și educație financiară, în special pe înțelegere contractuală, majoritatea inițiativelor fiind descrise ca exerciții de PR, fără un efect semnificativ, sugerând nevoia unui audit al acestei inițiative, de a seta metriche clare ce se vor a fi urmărite în timp;

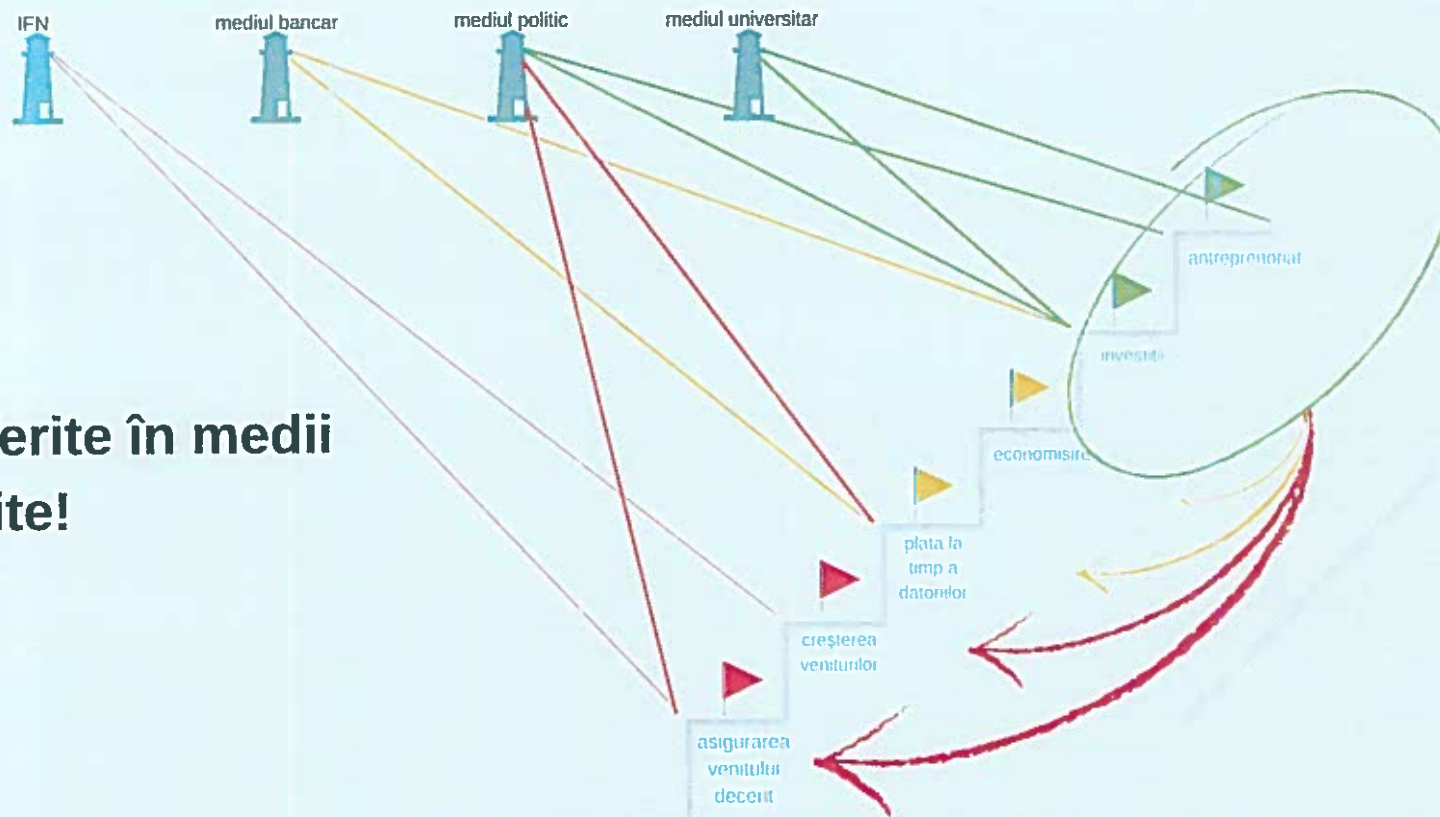

... **nebankabil** - foarte mulți indivizi sunt lipsiți de fonduri care să îi includă în zona fiscalizată, și se crede că această situație nu se va schimba în curând;

... **nesigur** - experiențele anterioare pe timp de criză au demonstrat populației largi (în special angajaților de stat) că venitul lor va fi afectat, deci o formă de restricționare a cheltuielilor este o soluție temporară pentru ei;

15. Sănătatea financiară - perspective

Direcții de viitor pentru îmbunătățirea status quo-ului

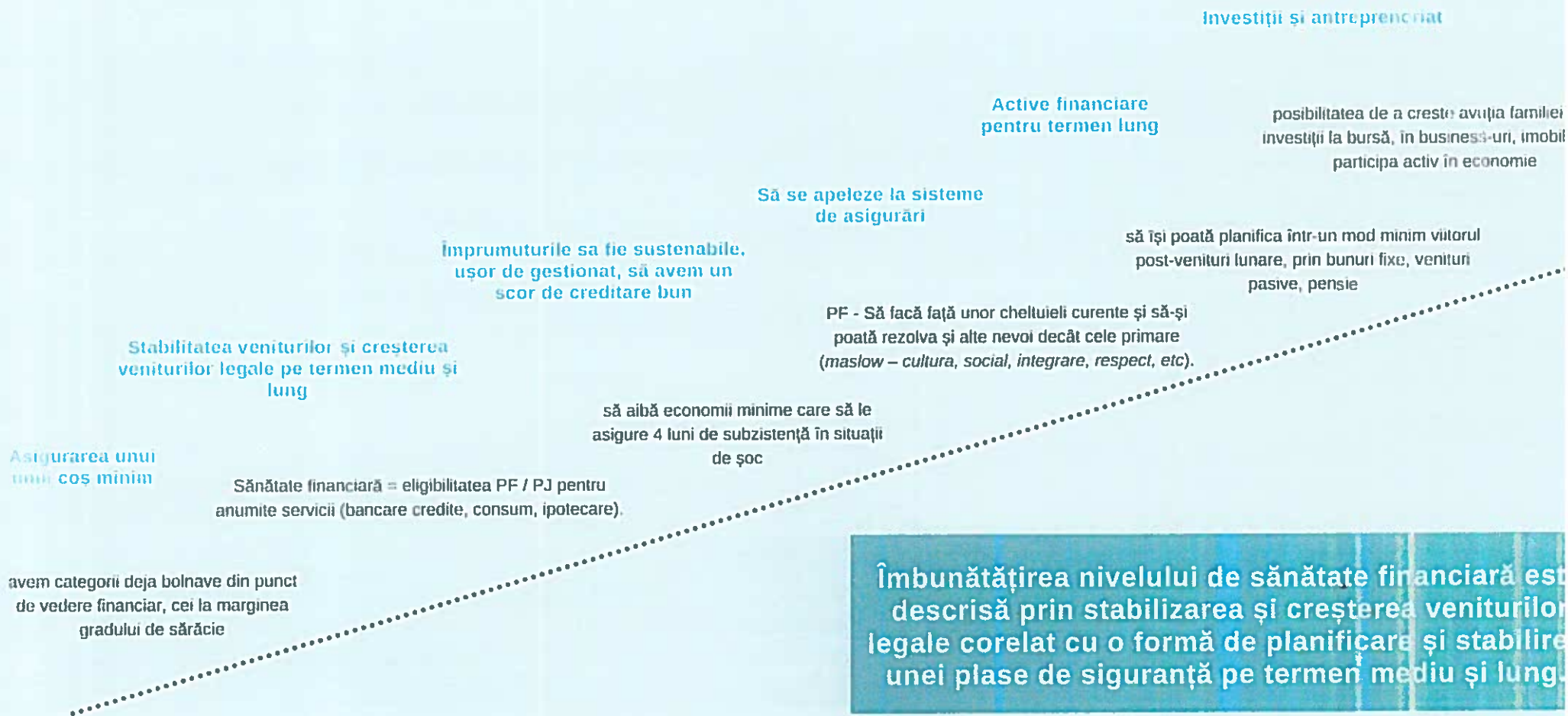

Perspective diferite în medii diferite!

Mediul politic mizează pe capitolul investiții, cu efect asupra asigurării venitului decent. Această inițiativă reprezintă punctul de pornire cu efecte în lanț, considerate a fi relevante pentru toate grupurile țintă investigate: 1) mediul bancar, care urmărește plata la timp a datoriei și creșterea valorică și numerică a depozitelor, respectiv 2) mediul universitar, care consideră că o populație educată în spirit antreprenorial va da dovadă de responsabilitate necesară pentru o stare generală de sănătate economică.

N 16. Sănătatea financiară - perspective

Diferitele perspective pe o scală progresivă

17. Sănătatea financiară - perspective

Impresii generale asupra sănătății financiare

PERCEPTIE UNITARĂ

Una din principalele descoperiri ale studiului de față reprezintă nevoia fundamentală a unei percepții unitare și aliniere pentru toți cei implicați atât asupra subiectului de status financiar dar și de dezvoltare financiară. De asemenea, putem puncta că este necesară o echipă multidisciplinară, inclusivă (public, privat, societate civilă) care să se completeze reciproc, fără o agendă proprie sau doctrinară care să producă impact pozitiv pentru individ, societate pe de-a întregul și economie (*cea din urmă reprezentând stâlpul / liantul care oferă forță, optimism și dinamism pentru celelalte elemente*).

SĂNĂTATEA INDIVIDULUI

Pentru că sănătatea în ansamblul ei a reprezentat subiectul anului 2020, au apărut inevitabil întrebări legate de nivelul sănătății individului pe cale financiară. Nu reprezintă o surpriză că România este o țară în curs de dezvoltare în continuare, o piață și o economie emergentă. Însă, în acest context, individul și calitatea vieții sale nu poate fi tratată ca un subiect strict statistic. Necesită elemente de natură personală, cu efect asupra stilului de viață, elemente ce țin de social și de psihologic, care pot modela comportamente și obiceiuri și care pot fi mai apoi traduse în beneficii de natură cuantificabilă.

CUM ABORDĂM

Pentru a înțelege și a discuta într-un mod unitar despre statusul unei tematici și direcțiile în care pot fi investite eforturi, trebuie înțeleasă cronologia și forțele care acționează, identificate grupurile vulnerabile și apoi operationalizat identificând direcții de creștere.

18. Sănătatea financiară - perspective

diferitele perspective pe o scală progresivă - verbatim

"există această aversiune/ neîncredere în bănci care parțial este meritată. Tendința de a investi în altceva decât în locuință / real estate și mașină este foarte scăzută și capitalul necesar pentru investiții este foarte scăzut (bursă, antreprenariat)."

"Consecința înseamnă ceea ce avem și acum, în loc să orientăm banii de la buget către investiții orientăm spre social. Important este să mergem spre investiții ca să poți ajuta socialul. Din nefericire de-a lungul timpului direcția a fost spre consum și nu s-a creat plus valoare.

Asta are repercursiuni asupra persoanelor sănătoase financiar pentru că toți ne așteptăm să fie mai bine, să avem autostrăzi, să avem spitale mai bine dotate sau spitale noi, cu toții ne așteptăm să avem un învățământ la un nivel ridicat, ori lucrurile astea nu se pot realiza dacă avem o anumită povară."

"veniturile necesare pentru un trai decent definit de lege prin coșul zilnic reprezintă primul element al sănătății financiare. Din punctul ăsta de vedere, putem spune că suntem la zona de limită, cu perspective de modificare spre zona de risc și avem nevoie de pârghii/soluții pentru a inversa trendul. Perspectiva crează îngrijorare și vine din excedentul de forță de muncă în raport cu piața muncii care, pare a fi pe creștere. Nu este un semnal foarte puternic în piață în acest moment - știm că o parte din diaspora, ocupațional angajată în exterior a revenit în țară pe fondul pandemiei și din necesități obiective își dorește a reactiva în afara țării însă, nu poate datorită parcursului post pandemic. Ei rămân în interior și își consumă niște resurse. Nu se văd neapărat în evidențele statului dar își consumă resursele pe care le aveau și pot crea o presiune de încadrare în muncă."

*abilitatea veniturilor și creșterea veniturilor
egale pe termen mediu și lung, corelată
formă de planificare și stabilire a unei pli
de siguranță.*

19. Sănătatea financiară - perspective

Diferitele perspective și direcții ale grupului de stakeholderi investigat

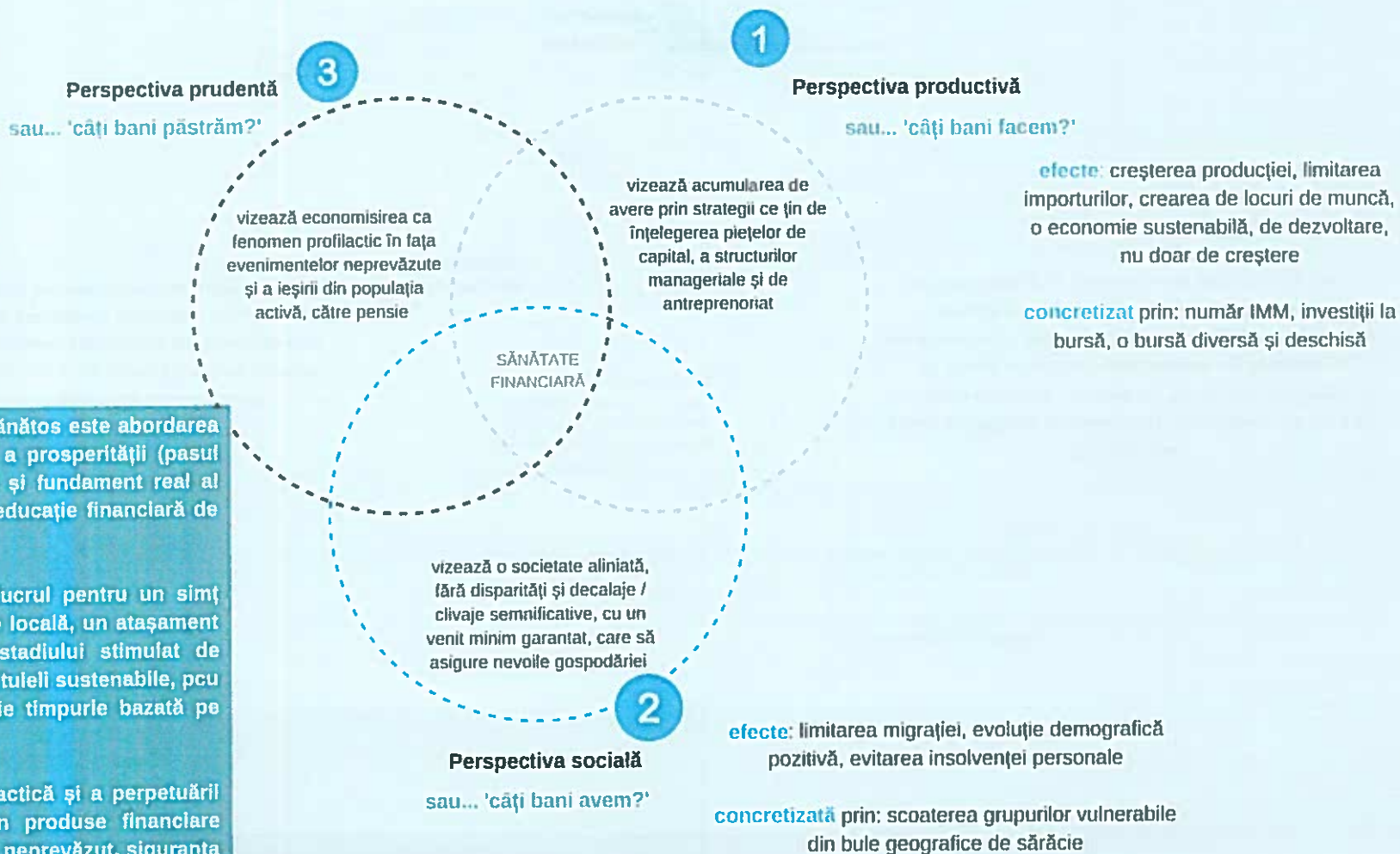
efecte: rezistența în fața șocurilor, combaterea unui stil de viață de tip instant gratification

concretizat prin creșterea unor sectoare de tip asigurări, emisiuni de stat, către populație, investiții sigure pe termen lung, cu un randament scăzut dar cu un grad minim de risc

Flow-ul descris ca fiind cel mai sănătos este abordarea din perspectiva productivității și a prosperității (pasul 1) pentru a împănănteni valori și fundament real al mediului de afaceri, susținut de educație financiară de profil.

În acest sens, pasul 2 implică lucrul pentru un simț optimizat al populației, o ancorare locală, un atașament către solidaritate și depășirea stadiului stimulat de 'capra vecinului', descris prin cheltuieli sustenabile, pcu ajutorul unui element de educație timpurie bazată pe valori și gândire analitică.

În cele din urmă, gândirea profilactică și a perpetuării ciclului trebuie concretizată prin produse financiare stabile și care să asigure șocul la neprevăzut, siguranța seniorilor, transmiterea de avutii inter generatională.

21. Sănătatea financiară - perspective

Lipsa de convergență și nevoia de unitate

Liderii de opinie au făcut clară perspectiva progresistă și de susținere a medlului de afaceri, de asemenea, și oficialii politici, în special de centru dreapta.

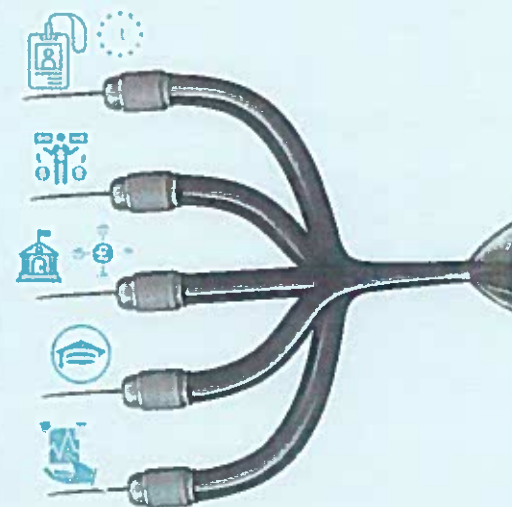
Perspectiva progresistă

Prudența este o valență descrisă pentru sectorul de lending, susținând economiile, pentru a împrumuta statul, asumându-și riscuri minime

Perspectiva prudentă

Ușoare aplecări din perspectiva universitară și cea de centru stânga, focusată mai degrabă pe educația financiară minimă, pregătirea unei credibilități financiare ale grupurilor defavorizate, trecerea lor într-o arie bancabilă.

Perspectiva socială

Există o lipsă acută de unitate în perspectivele descrise,

toate având puncte comune și suprapuneri dar printr-o optică divergentă,

însă este nevoie de uniformitate, prioritizare, direcții sustenabile, convergență, colaborare instituțională și în parteneriatul public - privat.

Efectele unei colaborări reformatoare și real interesate de a crea clientela bancară sănătoasă și productivă a anului 2030 este considerată a fi singura variantă care aduce beneficii de ambele părți ale perceptorului baricade (public / privat).

22. Sănătatea financiară - perspective

Concluzii cheie

Există, deci, trei paradigme după care stakeholderii definesc, general vorbind, gradul de sănătate financiară.

1. în ce măsură e individul capabil să-și acopere nevoile lunare prin veniturile sale;
2. în ce măsură este individul sau o gospodărie pregătită de a prelua costurile aferente unei situații neprevăzute;
3. în ce măsură e acesta pregătit pentru viitorul îndepărtat, însemnând investiții pe termen lung și pensie.

Factori influențatori

1. Veniturile sunt prea mici, prețurile prea mari, sectorul privat nestimulat să crească salariile sau să le treacă în alb;
2. Majoritatea românilor nu sunt iresponsabili, nu cheltuie peste posibilitățile proprii;
3. Nivelul de profilaxie e minim, ceea ce mărește comportamentul de instant gratification. De aceea, atracția scăzută față de un beneficiu mai amplu dar tardiv este unul din motivele care subliniază cât de dependent dar neinteresat e individul de pensia publică.

Concluzie

Sănătatea financiară în acest moment înseamnă predictibilitatea/siguranța venitului. Există un procent ridicat în România al celor cu venituri mici, iar să învățăm acești oameni despre gestionarea eficientă a bugetului familiei este dificil atât timp cât veniturile sunt insuficiente. În rândul celorlalți, cu un nivel al venitului decent, există un procent semnificativ al celor care nu au abilități de predicție, nu știu să bugeteze veniturile și cheltuielile, nici măcar atunci când sunt într-un contract de credit. Astfel cheltuielile sunt inefficiente.

"Pe termen lung, pentru a-ți asigura sănătatea financiară, trebuie să întreprinzi ceva similar cu a face sport pentru a-ți menține sănătatea fizică. În România, avuția populației stă în imobiliare și în marea majoritate a cazurilor, acest lucru nu reprezintă o investiție. La acumularea de capital stăm prost. Economiiile nu sunt investite direct de oameni, totuși este în sistemul bancar. Acest lucru nu ne asigură că în 10 ani vom ajunge precum Japonia în anii 1960 sau Coreea în anii 2000, când au fost observate boost-uri economice sustenabile, sănătoase, adevărate sprinturi, dar gândite bine, și au plecat din niște puncte avantajoase."

Temele principale economice sunt deficitul forței de muncă, exporturile, calitatea investițiilor străine, evaziunea fiscală, digitalizarea administrației publice.

"Nu cred că avem motive de îngrijorare. Indiscutabil sănătatea financiară va ajunge la un nivel bun în momentul în care diferența dintre posibilități și obiective nu va fi atât de mare atâta vreme cât tinerii, copiii văd modele de succes care câștigă bani fără murcă, fără inventivitate, doar pentru că arată într-un fel, fac anumite lucruri, miracolele nu funcționează și există o zonă extrem de tentantă pentru ei. În momentul în care școala va fi mai importantă în formarea oricui, în momentul în care vom avea modele mai credibile, cu siguranță și lucrurile astea se vor așeza, dar una peste alta, nu cred că România are o problemă cu sănătatea financiară. În plus, în ultimii ani depozitele în bănci au crescut cu 17% deci, constatăm o prudență a populației. Societatea se adaptează, oamenii încep să se mure de la bloc la casă, își schimbă habitatul, obiceiurile culturale, de consum, și cele sociale. Sunt dovezi ale faptului că suntem un popor foarte adaptabil."

PERSPECTIVE OPTIMISTE

23. Sănătatea financiară - perspective

Perspective de suport pentru piață și consumatori

Puterea exemplului: realizarea investițiilor cu randament în piață și mai ales cu vizibilitate în standardul de trai, vor avea un efect mai bun asupra individului, comparativ cu varianta de 'helicopter money', a oferi bani gratis populației prin incentive-uri sociale, care se duc repede și nu afectează semnificativ îmbunătățirea stilului de viață (*exemplu SUA*).

Profeția auto îndeplinită: momentan, băncile par să fie într-o relație de opoziție cu populația, considerând-o un factor de risc, observând doar rău platnicii din utilizatori, iar această perspectivă creează o prudență exacerbată, ce limitează și degradează în timp procesul de intermediere. O realitate (și perspectivă BNR) este că mereu vor fi oameni care nu își plătesc datoriile, care poate fi de fapt un indicator bun, care ne arată că piața nu e exagerat de prudentă.

Proiecția optimistă este cea care sudează parteneriatul, păstrează sucursale și în medii defavorizate, creează perspective de creștere și facilitează schimbul de capacitate intelectuală, luând în considerare diferența inegală între cunoștințele financiare dintre bănci și consumatori.

N 24. Sănătatea financiară - cauze

Ce a condus la starea de sănătate actuală a populației

La nivel general, din punct de vedere al percepției populației de către publicul investigat, un mare procent poate fi încadrat ca vulnerabil la capitolul sănătății financiare, aceștia neacoperind diferite aspecte ale definiției, în special percepția legată de plata datoriilor. Motivele pentru care aceștia se află în aceste situații diferă în funcție de perspectivă și contextul relatat. Acest lucru este vizibil atât în rândul populației cât și în mediul de afaceri - persoane care percep bugetele firmei ca propria vistierie și care sunt nebankabile, solvabile pe termen lung, expuse.

Modele culturale

Perspectiva competitivă, inspirată din lipsuri și cu un management defectuos al emoțiilor și a propriei stime de sine, aduce nevoia potențată de apreciere și validare a grupului social secundar. Acesta motivează individul de a bloca banii în pasive depreciative, de multe ori peste bugetul lor, nepermițându-le dezvoltare de lungă durată. Rețelele de social media aduc cu sine și o expunere frustrantă la tineri îmbogățiți peste noapte fără un criteriu meritocratic relevant (de cele mai multe ori).

Societate de consum

Perioada post-decembristă a arătat un interes scăzut pentru producție, o sete de a face achiziții a tot ce era importat, datorită curiozității și lipsurilor de până atunci, astfel, creându-se o platformă confortabilă pentru cei ce trăiesc din servicii și valorificarea unor produse realizate de alții. În epoca accesului la informație, dar și a invaziei de materiale publicitare, un creier neantrenat în prudențialitate este "ca un miel în fața lupilor", sărind pași raționali, către a acoperi nevoia emoțională.

Lipsa oportunităților

Totodată, principala descriere a grupurilor vulnerabile începe cu cei aflați în risc de excludere prin sărăcie (în jur de 31.2 % conform ultimelor date Eurostat), care sunt privați de acces la informație, de acces la instrumente financiare (bănci, atm-uri, digital). În ciuda acestor obstacole, aceștia par să dea dovadă de a-și accepta statusul și a-și drămuia mult mai bine bugetul gospodăriei decât o fac cei a căror statut financiar trece pragul confortului. Aceștia din urmă pot deveni victime a euforiei consumului, în special augmentat de achizițiile de impuls din mediul online, ce poate avea efecte nefaste.

Lipsa educației...

...atât formală cât și financiară. Prima, reprezentată prin lipsa dorinței de dezvoltare continuă pentru marea masă, dezvoltare care să le asigure perpetuitatea unui loc de muncă și o continuă progresie. Pe de o parte, acest aspect vizează slaba proactivitate a individului, dar în oglindă, și metodele de predare neadaptate la piața muncii. În lipsa celei din urmă (E.F.), nu creează perspectiva dobândirii, utilizării, economisirii și înmulțirii banilor, aceștia fiind din principiu înțeleși ca instrumente de achiziție și atât.

25. Sănătatea financiară - cultura locală

Elemente culturale descriptive pentru români - cum sunt ele văzute de stakeholderi

1 Vulnerabil, defensiv, reactiv

Spre deosebire de alte culturi, românii tind să aibă un comportament ce nu vizează realizarea de planuri, adică o modalitate ofensivă de a aborda problemele potențiale, ci dimpotrivă așteaptă să se petreacă și speră la un rezultat pozitiv.

2 Gândire termen scurt

Tendința este de gratificare rapidă, fosta lipsuri și tendința de a epata fiind considerate a fi relevante în alegerea ce (în de bugetul familiei, de finanțe, economii sau investiții).

3 Adaptabil, delegă responsabilitatea

Așteptările sunt de multe ori să apeleze cu ușurință la soluții externe care să îi protejeze de situații în care asumarea riscurilor are efecte nefaste, oscilând în situații de hazard moral (e.g. speța împrumuturilor în franci elvețieni)

4 Conservatori

În mai multe arii de activitate, proiectele nu întâmpină o rezistență la schimbare, fiind percepute ca un potențial pericol asupra statu quo-ului.

5 Motivați funcțional

Legat de noțiunea conservatoare, factorii implicați în proiecte dinamice și ce implică eforturi reacționează în special dacă există recompensă punctuală.

6 Individualiști, cerc social închis

Asociațiile, perspectivele de câștig comun, comunității, solidaritatea nu constituie (deocamdată) motivatori pentru individ.

"Lipsa de moralitate din societatea românească este acută. Poate ar trebui să se introducă în școală și lecții de moralitate. Oamenii au învățat un lucru în perioada de după 90, pierderile se socializează și câștigurile se privatizează. Vezi cazul francilor elvețieni, clienții au vrut să împartă pierderile cu banca. Dacă erau în câștig din cazul ăsta, ar fi fost dispuși să împartă câștigul cu banca? Nu cred!"

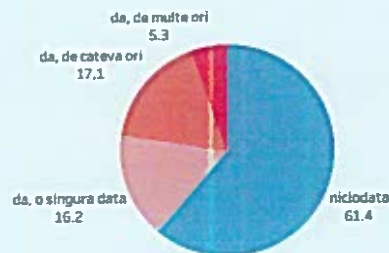
26. Sănătatea financiară - tendința generală

Sănătatea și consumul

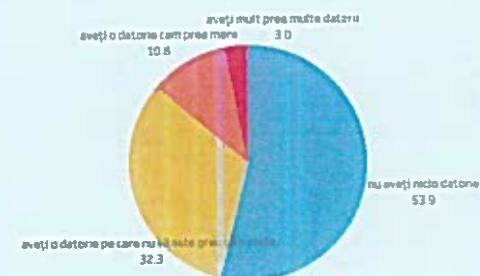
Un alt semn al sănătății financiare este reprezentat de înclinația marginală spre consum, care este definită ca proporția unei creșteri agregate a salariilor pe care un consumator o cheltuiește pentru consumul de bunuri și servicii, spre deosebire de economisirea acestuia. Înclinația marginală spre consum este o componentă a modelului macroeconomic keynesian și se calculează ca modificarea consumului împărțită la modificarea venitului.

MPC la nivelul gospodăriilor nu este constantă, aceasta variază și în funcție de nivelul veniturilor. De obicei, cu cât veniturile sunt mai mari, cu atât înclinația marginală spre consum este mai mică, deoarece pe măsură ce venitul crește, mai mult din dorințele și nevoile unei persoane devin satisfăcute, ca urmare economisesc mai mult în schimb. La nivelurile cu venituri mici, înclinația marginală spre consum este mai mare, deoarece majoritatea sau totalitatea veniturilor persoanei trebuie să fie alocată consumului de subsistență.

A6. Vi s-a întâmplat vreodată să vă îndatorați financiar mai mult decât puteți duce?

A7. Cum eți descrie datoria pe care o are gospodăria dvs. în prezent? Vă rugăm să luați în considerare banii datorți pentru împrumuturi bancare, ipoteci și utilități restante. Ați spune că:

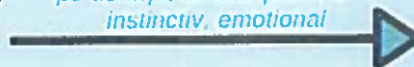
Analize din punct de vedere demografic evidențiază faptul că cel care se autoevaluează mai bine din punct de vedere al supra-îndatorării tind să creadă într-un procent semnificativ mai mare că supra-îndatorarea este o problemă generală a românilor, în timp ce segmentele cu probleme mai mari de supra-îndatorare (auto percepție) tind să creadă într-un procent semnificativ mai mic că problema este una generalizată. Și percepția evoluției în timp a supra-îndatorării este puternic negativă, 61.2% din populația interviuată considerând că supra-îndatorarea a crescut în ultimii 5 ani.

N 27. Sănătatea financiară

Instant gratification și situațiile neprevăzute

Ținând cont de restricțiile pandemice, de tendințele actuale de facilitare a accesului la produse, a marketingului excesiv, de obiceiurile din social media prin care să confirme celorlalți un stil de viață fabulos, sunt șanse mari să vedem nivelul de **instant gratification provocând cheltuieli semnificative.**

un comportament de consum bazat pe dorință, un comportament instinctiv, emoțional

Piața de e-commerce în România a ajuns la 5.8 miliarde în anul care a trecut, cu așteptări ca acest număr să crească. Varianta în care individul cochetează cu ideea unei achiziții, dar pe care o mai prelucrează până la momentul cumpărării efective s-a diminuat, acțiunile răspunzând mult mai ușor la impuls, în special sub umbrela livrării rapide.

Evenimentele neprevăzute reprezintă și tema anului, ținând cont de pandemia actuală și de efectele acesteia.

La nivel mai larg – ideea e de a satisface și nevoile superioare, și de a răspunde cu bine anumitor riscuri, un cutremur, inundații, adică puterea de a combate riscuri / șoc.

nu dă voie unui comportament preventiv să se instaureze

Atât statul român cât și cetățeanul ar trebui să ia în calcul un cumul de evenimente neprevăzute, iar exemplele recente și multiple, cumulând pe lângă pandemie și evenimente nefericite identificate la nivel internațional care șubrezesc autonomia populației respective.

Există, de asemenea, o foarte mare asimetrie între nivelurile depozitelor populației. 82,9% din totalul deponenților dețin doar 6,7% din total depozite (conform unui raport al FGDB din 2019). Mai mult de atât, se arată și faptul că valoarea medie a depozitului este de doar 1100 de lei.

Rezultă astfel că o proporție foarte ridicată din populație nu are suficiente economii pentru a putea suporta din resurse proprii cheltuielile neprevăzute, ceea ce va conduce subsecvent la nevoia de a se împrumuta.

Din punct de vedere economic, efectele pandemiei asupra sănătății financiare se văd pe mai multe paliere, în acest sens, și cel mai probabil în creșterea prețurilor. Astfel, nivelul de sănătate financiară va avea un scor mai scăzut, pe măsură ce veniturile rămân aceleași, dar prețurile la materiale de construcție, combustibil, bunuri casnice, tehnologie sau hrană cresc. Persoanele care intră în incapacitate de plată sunt impactate de volatilitate și de neprevăzut în mod dramatic, dar și de consum nejustificat vs. venituri disponibile.

~~Spend~~

Save

"Investiția nu este promovată/învățată iar dacă sprijinim numai economisirea riscăm ca la un moment dat economisirea să meargă înspre consum și nu înspre investiție. Exuberanța ce poate apare după relaxarea măsurilor anti-pandemice poate duce la o creștere a cheltuielilor de consum, cu rezultat final o criză economică/financiară."

28. Sănătatea financiară - nevoi

Care sunt principalele watch-out-uri menționate în România - conform stakeholderilor

- **Problema migrației** - datele arată că în urma pandemiei, aproximativ 1 milion de români au revenit în țară, ceea ce poate genera un **excedent de forță de muncă** cel puțin pe termen scurt și mediu, **cu risc de apariție a tensiunilor sociale**.
- **Problema demografică** - luând în considerare creșterea speranței de viață, generația de 'decreței' care vor ieși la pensie în 2030, și dezechilibrul între populație activă și pensionari, corelat cu problemele legii pensiilor privind sustenabilitatea piloanelor 1-3;
- **Problema muncii nedecarate** - economia informală și disparitățile fiscale își arată efectele acestui fenomen în arii multiple și acționează asupra calității vieții și implicit asupra sectorului financiar;
- **Problema educației** - curricula învechită, corelată cu disparități semnificative în funcție de mediu, lipsită de metode și instrumente moderne de predare, cu un personal descris ca nemotivat și conservator;
- **Problema sărăciei** - deși contextul s-a îmbunătățit în România comparativ cu perioade precedente, topurile la nivel european tot ne pun în coada listei cu risc de excluziune și deprivare pentru cei cu venituri prea mici pentru a acoperi nevoile minime.

Având în vedere perioada pandemică, șomajul extins rezultat și implicit, scăderea veniturilor reale, statusul tinde spre "nesănătos". De asemenea, potențialul cheltuielilor făcute sub egida entuziasmului ieșirii din restricții poate avea un efect nefast asupra economiei personale, ce îl poate expune în fața unui următor potențial șoc.

Se declară că focusul ar trebui orientat către tineri, pentru că există potențial de un orizont mai lung, pot corecta excesele, pot modela comportamente, au mai mult timp de ajustare. Acestora trebuie să li se prezinte ancore, o perspectivă optimistă a viitorului (conformă cu așteptările - casă, familie, copii, educație, etc). Acest grup țintă e considerat prioritar, care nu poate fi pierdut prin emigrare, în special în contextul demografic actual.

29. Sănătatea financiară - nevoi

Care sunt categoriile vulnerabile și riscurile asociate

Cei tineri cu venituri mici

- Tinerii sub 25, sau cei cunoscuți și ca segmentul NEETS, neimplicați în activități de formare, educație sau muncă, care au așteptări ridicate și sunt surprinși de nevoia de a lucra pe salarii minime, suferind de sindromul lucrătorului descurajat ("2007 – 2008 e o lecție. Tinerii sunt primii concediați cand e vorba de o situație de criză în companii").

Mirajul îmbogățirii rapide

- scheme piramidale, MLM, ponzi scheme;
- escrocherii ale celor care vând cursuri și maniere de îmbogățire rapidă;
- crypto currency, care e un joc de sumă zero - cineva câștigă doar dacă cineva pierde;
- intrarea unui public larg, tânăr care iese din zona productivă, care își pierde aptitudinile necesare în zona muncii intrând în zone de venituri alternative, de multe ori neimpozitate (videochat, influencing);
- debușee infracționale.
- riscul de excluziune financiară

Cei în vârstă cu venituri mici

- Persoanele care își pierd locurile de muncă și care fără îndoială, prezintă o anumită vulnerabilitate, mai ales după vârsta de 50 ani.
- Aici sunt diverse subgrupe: persoane ale căror familii se destramă la vârsta două spre a treia, care își pierd locurile de muncă în perioada respectivă și care, fără îndoială, nu mai au aceleași posibilități.

Efecte de domino

- sănătate precară;
- devin o responsabilitate pentru cei mai tineri ai familiei, care pot fi suprasolicitați și își limitează potențialul de creștere;
- potențial, poate avea efecte descurajatoare pentru cei tineri, observând o perspectivă viitoare pesimistă.

Cei implicați în muncă precară

- Populația angajată la gri / negru, cu venituri nebankabile (cu o forță activă de 9 milioane, din care 5 milioane salariați, încă 2 milioane cu activități independente, adică venituri volatile și încă 2 milioane care nu sunt în circuitul economic, în agricultura de subzistență, zilieri, în mediul rural, o pondere din populație fără un venit recurent), privat de instrumente financiare.

Expuși

- expuși mereu factorilor de nesiguranță, orice obstacol fiind un pericol de faliment personal;
- creșterea nivelului de adicții legate de jocuri de noroc, pariuri sau alte elemente deviante (alcool), efecte asupra violenței domestice, traume emoționale.

"Prima regulă a tuturor împrumuturilor, a manierelor de îmbogățire rapidă și în general, cred că pentru viață este...

dacă sună prea bine ca să fie adevărat, probabil nu e adevărat

**RISCURILE SOCIALE ȘI OBICEIURILE AFECTEAZĂ
DEZVOLTAREA ECONOMIEI**

30. Sănătatea financiară - nevoi

Efecte de bumerang

Scufundarea anumitor zone geografice

- Trebuie luată în calcul reziliența socială, din perspectiva piețelor locale și a industriei locale. În măsura în care economia are capilarele înfundate din punct de vedere al accesului la capital sau a sănătății financiare, tind să apară mai devreme sau mai târziu blocaje:
  - sărăcirea populației în anumite zone va antrena criza economică locală;
  - lipsa efectului de multiplicare economică la nivel local.

Este nevoie de un studiu de localizare a pungilor de sănătate / nesănătate financiară, deoarece în caz contrar, acestea vor deveni locuri în care se vor manifesta doar cheltuieli publice și nici un fel de venituri din impozite.

Tineri către extremism, opțiuni politice radicale

- Oamenii nu mai văd viitorul în țara lor. Cu cât mai mulți cad pradă deznădejzii, sărăciei, frustrărilor de zi cu zi, cu atât mai mult vom vedea aceste emoții negative exploatare de tendințele extremiste;
- Această speță este percepută ca independentă de doctrine, scopul comun fiind menținerea democrației așa cum o cunoaștem.

Un adevăr universal valabil spune că emoțiile negative sunt mai puternice decât emoțiile pozitive. Pentru o populație care are carențe analitice și de gândire pe termen lung, lipsa predictibilității poate fi ușor de capturat de formațiuni extremiste, reprezentând astfel, o potențială amenințare la bunul mers al democrației și al pieței libere.

Problemele economice se reflectă întotdeauna asupra vieții sociale. Numai soluțiile bine fundamentate și împământenite de educație pot preveni scufundare într-o societate talibanizată, întoarsă spre manifestări necivilizate.

Manierele educaționale de până acum se descriu ca cerințe de replicare de conținut. Se sugerează, așadar, o eliberare a individului, prin gândire critică și analitică, pentru a înțelege și a urmări în profunzime argumentele prezentate acestuia atât în discursul capitalist, de marketing (*pentru a combate instant gratification*) cât și cel politic (*pentru a trece de impactul emoțional*).

Aceste capacități cognitive ale individului trebuie reglate și aliniate, ținând cont că trăim într-o Românie a contrariilor, care poate zdruncina semnificativ puterea autorității.

31. Sănătatea financiară - direcții

Elementele comune de soluții

Investiția în oameni - educațional și la nivel de mentalitate

- introducerea digitalizării în procesul de educație financiară;
- introducerea culturii antreprenoriale, punând valoare pe activitatea implicării în arii productive;
- creșterea expunerii sociale a individului în afara grupului primar către proiecte de promovare și instituire a simțului comunitar, a coeziunii sociale;

Mediul de afaceri

- investiții în mediul de afaceri și infrastructura necesară acestuia, cu efecte indirecte asupra nivelului veniturilor;
- stimularea consumului de produse locale;
- regimul zilierilor să fie reglementat cu cupoane valorice, asigurare de sănătate, astfel încât să fie aduși într-un amplu program de albire a muncii acestora și de protejare a muncitorului;
- utilizarea capitalului public pentru a atrage capital privat, fenomen de leveraging, pentru a evita pierderea unui ciclu de dezvoltare economică (ex. deschiderea unor retaileri mari în orașe mici din regiunea Moldova, care schimbă cu totul dinamica orașului)

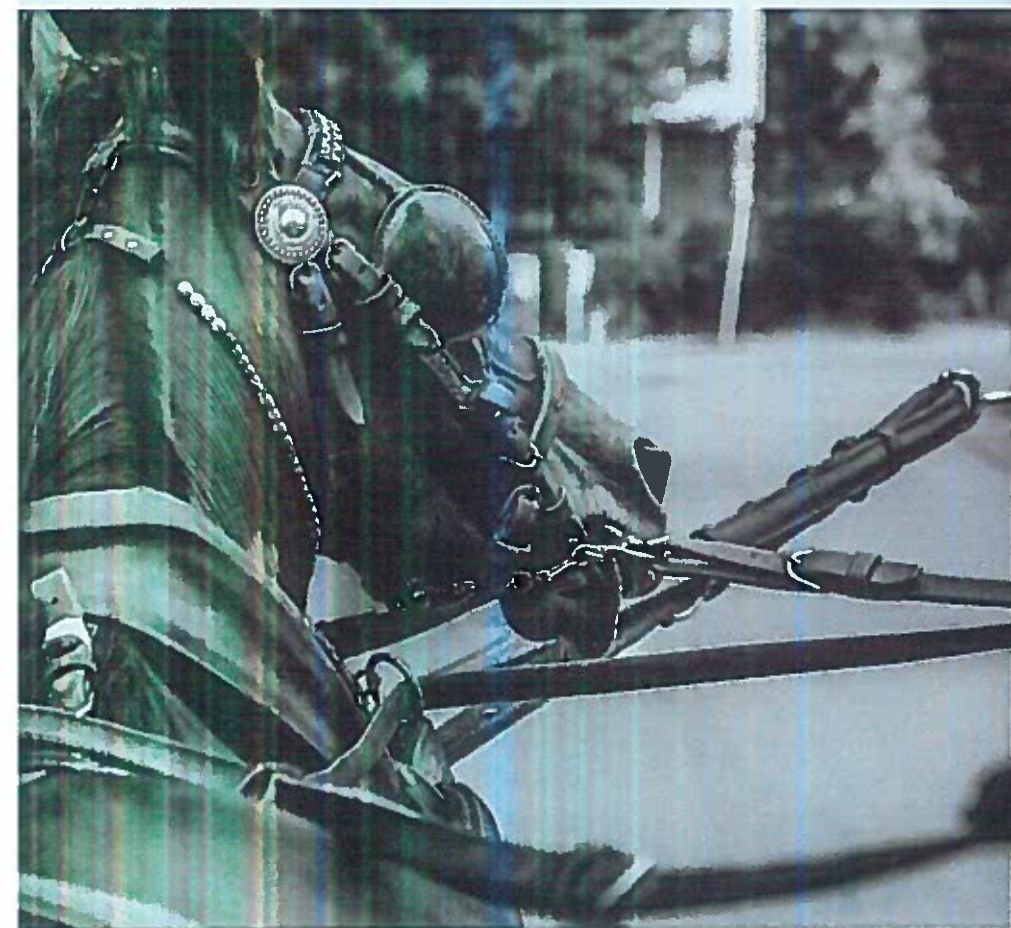
Măsuri politice nepopulare dar necesare, în special într-un moment postpandemic, ce se poate dovedi a fi o șansă de revitalizare

- reforme ale pieței muncii și formalizarea acestor categorii de muncitori (zilierii) din zonele precare;
- cadre normative care să protejeze proprietatea;

Stimularea economisirii

- educația financiară - la toate nivelurile de vârstă și rezidență, readucerea în atenția colectivă a formelor culturale de 'bani albi pentru zile negre' -fonduri disponibile pentru situații de șoc, pentru a evita intrarea în faliment personal;
- Atenție la nevoile elementare ale copiilor, grija și educația pentru aceștia (creșe, transport școlar), care să ofere șansa părinților de a deveni mai productivi.

"Când vine vorba de guvernare, analogia pe care o folosesc e următoarea: imaginați-vă o căruță, cu birjar, mai multe hățuri, cu pasageri, trasă de un cal. Cei din căruță se gândesc cum să devină hăț, sau birjar. Deocamdată, nu e nu hăț unitar, sunt prea multe perspective, nu e loc de o reformă unitară. Ideea e că nimeni nu vrea să fie calul. Și mai important e să înțelegem că populația nu trebuie văzută ca fiind pasagerii, sau doar ea. Ea, rând pe rând poate fi în oricare dintre aceste elemente. Cel care trebuie să indice drumul îl indică corect prin exemple despre ce fac ei cu banii."

REGLEMENTĂRI FINANCIARE

NOVEL RESEARCH
SENSE • FACTS • PERSPECTIVE

CE AM URMĂRIT

01. Contextul și declanșatorii reglementărilor
02. Motivații de reglementare
03. Riscuri în reglementare
04. Alternative la reglementare

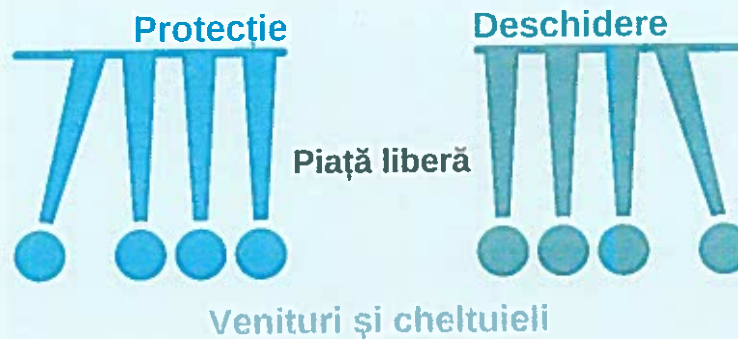
"pacientul abia respiră (NR pacient = economia, finanțele), și ai oportunitatea de a pune un tub de respirație (NR =sectorul financiar). A face reglementări într-un astfel de moment este ca și cum pompezi de 2 ori faci pauză 3 timpi, și mai pui și ceva greutate pe pieptul pacientului. Ce pot să spun, ECB-ul se descurcă bine, împrumută la dobânzi negative, astfel încât să avem o sursă de oxigen de care avem nevoie, ținând cont că ratingul nostru de țară nu e așa înalt."

NEVOIA DE AER POST-CRIZĂ

32. Reglementări financiare - context și declanșatori

Forțe ce acționează asupra așteptărilor de piață liberă

- Reglementările vin în general fie ca impuls dinspre societate către mediul politic, fie la cererea UE sau a unui alt factor extern;
- Reglementările reprezintă protecția consumatorilor împotriva exceselor, pentru a le oferi acestora servicii competitive.

- E nevoie de o societate mai inclusivă iar su reglementarea restricționează accesul oamenilor la piața financiară;
- O reglementare excesivă este asociată cu intermediere financiară mică, confort individual mai mic și economie frânată;
- Reglementarea excesivă poate aduce cu sine creșterea pieței negre, momentan considerată ca fenomen răsleț și izolat datorită pieței libere.

Orice plafonare, de obicei, crează distorsiuni în piață pentru că reglementatorul nu poate ști unde se vor întâlni cererea și oferta. Efectul intervenției în piață este asociat cu un cost.

Dacă costul se răsfrânge asupra băncilor, băncile vor găsi prin alte mecanisme și comisioane, posibilitatea de a pasa cheltuielile către client. În acest fel, mecanismul nu își va atinge scopul.

33. Reglementări financiare - context și triggeri

Poziționarea liderilor de opinie

Marea majoritate a liderilor de opinie cu care am discutat au arătat un discurs balansat către nevoia de a crea o relație de trade onestă și transparentă, pentru un rezultat de tip win-win între consumator și sectorul de intermediere financiară, sau explicit focusat asupra ideii de piață liberă, care se auto reglează. Relativ puțini au arătat o grijă suplimentară față de consumatori, așteptând reglementări care sunt pro-consumator.

Instituțiile care reglează elementele de protecție și concurențialitate susțin că sectorul financiar nu este unul care să aducă un număr însemnat de spețe care vizează lipsa transparenței sau abuzul. Există totuși situațiile izolate, care fac subiectul dezbaterilor media, atrag atenția, alimentează mesaje de tip populist și ca atare, sunt interpretate ca îngrijorătoare.

"Am văzut foarte multe forme de abuz sub auspiciul fine print ului și sectorul de lending a făcut foarte mulți bani în România, cred că e momentul să mai reglăm din aceste scoruri."

Pro-consumator

"Românii sunt destul de speriați de bănci, tind să își plătească datoriile și sunt și câștiga care reușesc să scape sistemului și să creeze efecte nefaste pentru bănci, etc. Majoritatea sunt probabil să intre în default, din cauza lipsei lor de informație, din cauza lipsei lor de cunoștință de sine. Aici intervine educația financiară."

"Bankingul e un business privat. A împrumuta oamenilor bani este un business privat, până la urmă. Legislativul, în forma sa, nu trebuie să intervină între vânzător și cumpărător, ci doar în moduri în care business-ul afectează sistemul, chestiuni financiare ce vizează economia, și așa mai departe. Mai mult de atât, sectorul de lending furnizează un serviciu fără de care mai multe sectoare nu ar putea supraviețui și ar apărea un efect de domino - cum poate un retailer să vândă un TV scump fără abilitatea împrumutului. Cum ar putea oamenii să cumpere apartamente sau să înceapă business-uri, așa din neant?"

Pro-piață liberă

34. Reglementări financiare - context și triggeri

Scurt istoric

Sistemul financiar în România nu este unul tînăr, la început, ci provine dintr-un istoric construit din principii economice susținute, strategii guvernatoriale, recomandările lui Eugène Carada fiind în continuare menționate ca lecții de sănătate financiară.

Astfel, materialul de față, cu siguranță nu reprezintă prima incursiune în înțelegerea variabilelor și tendințelor ce influențează reglementările, cum ar fi situațiile cu care economia s-a confruntat în trecut (*împrumuturile în franci elvețieni, criza din 2008, eforturile de transparentizare a procesului de intermediere financiară pentru protecția consumatorului*), și care sunt menționate ca experiențe ce au creat deja un sistem de reglementări defensiv, rigide și bine împământenite. Facilitarea sub-reglementării a condus deja la bule (*ex. credite cu buletinul*), ce au provocat o recesiune, dar care,

după această perioadă, s-au reglat, stabilind coordonate clare de lucru care să fie utilizate spre a evita astfel de incidente.

De aceea, discursul vizând reglementări este de obicei unul care transmite un fundal istoric conservator. Reglementarea în viitorul apropiat poate viza elemente punctuale, care susțin perfecționarea, dar care sunt cu siguranță suficiente pentru ce înseamnă credite pe termen lung (*imobiliare, ipotecare*) pentru persoane fizice.

Astfel...

35. Reglementări financiare - context și triggeri

Plan de atac

... asta implică un **capitol nou**, și în domeniul financiar, demn de anul 2021, în urma unor evenimente istorice, ca pandemia de Coronavirus ce schimbă paradigma de gândire asupra modului de funcționare a societății și luând în considerare avansul tehnologic disponibil;

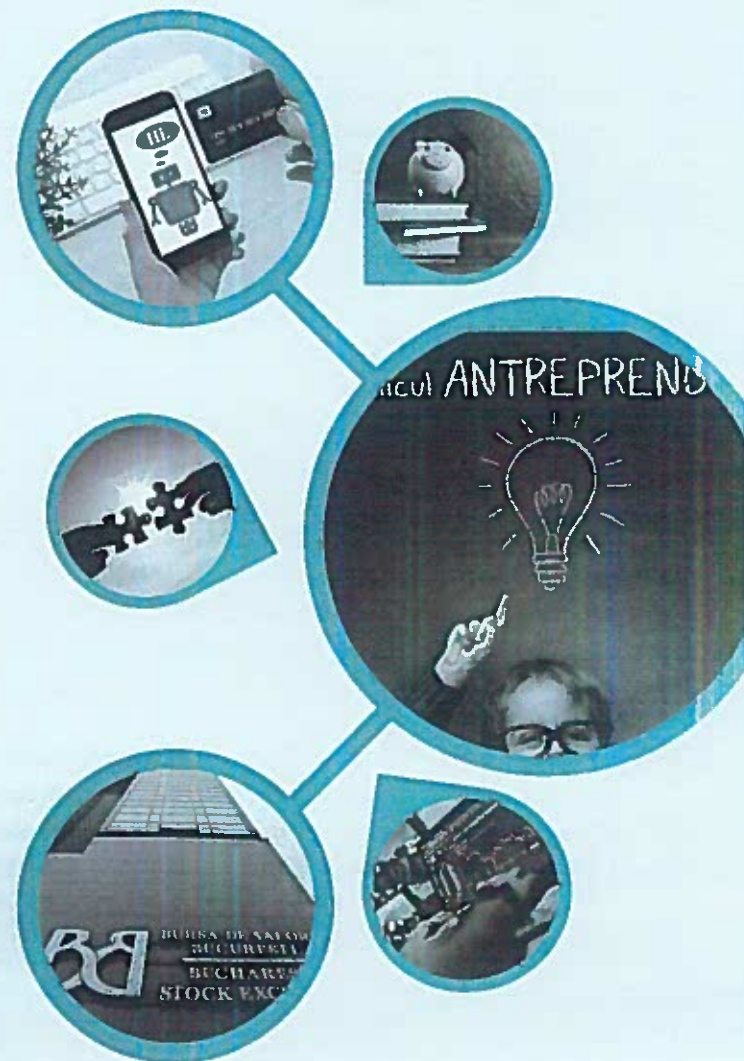
... se sugerează ca punct de început o atitudine deschisă către nou și **inovație**, gândire laterală și inițierea unor programe care nu reprezintă spiritul conservator;

... considerând nivelul ridicat de profitabilitate descris al băncilor, se așteaptă din partea lor mai multă **proactivitate**, pași făcuți din partea lor către celelalte părți implicate prin diversificarea produselor, colaborare în intermediere și apropiere față de consumator;

... **know-how**-ul sectorului din domeniul financiar trebuie utilizat, fiind recomandată o **colaborare** mai apropiată între profesioniști - academicieni - instituțiile statului;

... pentru a avea antreprenori ce înțeleg nevoile de management și viziunea strategică de dezvoltare a unui business, este necesară o platformă de conectare între **sectorul financiar și antreprenori** care să stimuleze atât educația financiară, suportul funcțional și colaborarea între cele două entități, pentru a facilita accesul la fonduri necesare;

... în urma unor abuzuri cauzate de costuri excesive din trecut, au existat propuneri pentru o legislație îmbunătățită. Toți actorii consideră că este nevoie de studii care să descrie problema în detaliu (*pentru a nu fi o excepție care poate fi sancționată punctual*), de **analize de impact** care să arate toate fațetele în perspectiva unei schimbări. Astfel, echilibrul se produce prin militarea cu preponderență **pentru educație și nu pe intervenții în piață**.

36. Reglementări financiare - context și triggeri

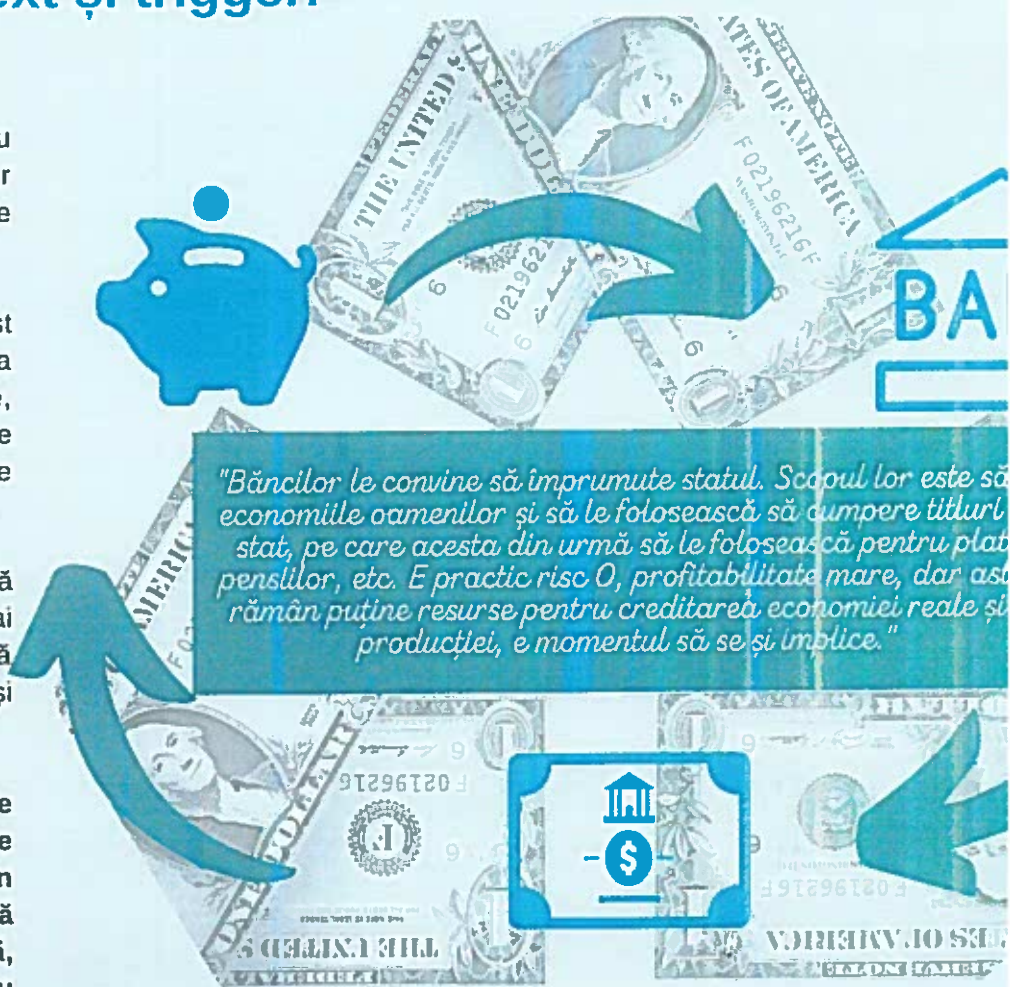
Perspectiva asupra băncilor

Descrierea băncilor, până acum, a vizat simțul și scopul acestora pentru profitabilitate. De altfel, o manieră rațională și de așteptat din partea experților în domeniul financiar, care utilizează cele mai complexe instrumente de asigurare a solvabilității clientului și de maximizare a veniturilor.

În 2021, însă, perspectiva așteptată acum de toate părțile investigate în acest studiu se concretizează în jurul importanței sistemului bancar în dezvoltarea investițiilor la nivelul mediului de afaceri, cu preponderență zona de producție, de preferat în zonele defavorizate spre generarea de locuri de muncă. Aceste manifestări sunt menite să susțină o viitoare clientelă a băncilor și o creștere într-un mindset optimist, colaborativ și nu în opoziție față de potențialii clienți.

Se concluzionează astfel că atât timp cât băncile sunt mai confortabile să împrumute statul în loc să se ducă spre anumite zone care sunt mai provocatoare, e dificil de făcut progres. În oglindă, statul urmărește să scadă expunerea față de bănci, să scadă procentul de împrumuturi de la acestea și să le direcționeze către extern sau pe populație, prin emisiunea de bonduri.

Dacă până acum au fost inițiative de a constrânge piața bancară, acum e nevoie de maniere de a o impulsiona pentru a se îndrepta către populație prin produse și servicii. Ca exemplu contrar, băncile s-au retras din zonele mici urbane și din zonele rurale. Motivul este că băncile se uită static la numărul de clienți potențiali și bancabili dintr-o locație. Însă, ieșirea băncii este un factor de regres pentru comunitatea respectivă, cu efecte nefaste.

"Băncilor le convine să împrumute statul. Scopul lor este să economisească oamenii și să le folosească să cumpere titlurile statului, pe care acesta din urmă să le folosească pentru plățile pensiilor, etc. E practic risc 0, profitabilitate mare, dar așa rămân puține resurse pentru creditarea economiei reale și producției, e momentul să se și implice."

37. Reglementări financiare - context și triggeri

Sectorul de lending- Despre bănci

PÂNĂ ACUM

Au preferat să iasă din piețele locale care nu erau rentabile, lăsând acele zone lipsite de instrumente financiare;

Strategia de micșorare a numărului de sucursale, spre un management autonom a utilizatorului digital, nu a condus neapărat și la costuri mai eficiente pentru client;

Descrise ca fiind extrem de profitabile, cu instrumente de solvabilitate complexe, dar nemotivate de a micșora distanța perceptuală între ele și clienții finali.

ACUM

Interesate de economisire, de modul în care pot crește capital pe care să îl utilizeze în împrumuturile către stat;

IMM invest a arătat nivelul de reticență la risc a băncilor;

Băncile sunt cu un pas înaintea instituțiilor pe zona de digitalizare;

Sistemul bancar are nevoie de concurență serioasă pentru a crește competitivitatea. Aceasta poate veni pe termen lung prin educație iar pe termen scurt prin potențarea băncilor în care statul este acționar.

AȘTEPTĂRI

Sectorul financiar trebuie să ajute la creditarea investițiilor, a producției, pentru a reduce modelul economic conform căruia importăm mult din ce am putea produce, în urma căruia se va ajunge la o saturație și o explozie a bulei cu presiuni sociale și economice;

E nevoie de o varietate mai mare și de inovație la capitolul produse financiare (ex. ipoteca inversă);

Facilitarea accesului la finanțare prin micro-creditare pentru comunitățile defavorizate care se bazează pe susținerea comunitară (e.g. *Grameen Bank - Muhammad Yunus, unde dacă un membru nu își plătește rata, nimeni nu mai primește credit*).

Sistemul bancar are nevoie de concurență serioasă pentru a crește competitivitatea. Aceasta poate veni pe termen lung prin educație iar pe termen scurt prin potențarea băncilor în care statul este acționar. Practic, se sugerează că focusul băncilor doar pe clienți solvabili nu e o soluție în interesul statului sau a băncilor, deopotrivă, fiind necesar un sistem de stimulare pentru expansiunea educației financiare și, în general vorbind, lărgire a potențialului pieței.

38. Reglementări financiare - context și triggeri

Sectorul de lending - despre IFN

PÂNĂ ACUM

reprezintă oglindirea unei economii defectuoase și e considerat pe alocuri ca factor perpetuator al unei piețe sărace

aduc valoare pentru un business supravegheat, cu sume mici, termene mici, acoperind cu succes zona de șoc / neprevăzut

aduc un serviciu celor fără posibilități care trăiesc de la un salariu la celălalt

ACUM

unii respondenți au spus că anumite modele de business ale IFN-urilor păstrează noțiunea de comunitate și de contact uman direct, ceea ce contrastează puternic cu percepția privind "răceala" sistemului bancar din România

luând în considerare, în special, retragerea sucursalelor băncilor din comunitățile ce nu promiteau intermediere substanțială și apoi îndreptându-se spre digitalizare

AȘTEPTĂRI

scopul guvernului este să nu se implice în sectorul IFN-urilor ci să se orienteze către populație, pentru a o ajuta să fie suficient de echilibrată, pregătită pentru situații neprevăzute și cu o înțelegere mai amplă sistemului financiar pentru a putea alege ce li se potrivește în cunoștință de cauză

se așteaptă să devină concurență serioasă sistemului bancar

IFN-urile primesc evaluări pozitive pentru implicarea în zonele defavorizate, pentru grupurile vulnerabile abandonate de alte entități și interacțiunea față în față practicate. Însă, tot din partea acestor instituții se așteaptă să apară cele mai multe situații de dobânzi excesive. Acestea nu sunt văzute ca inevitabile sau neglijabile, chiar dacă sunt proporționale cu riscul asumat .

39. Reglementări financiare - motivații

Beneficii, riscuri și costuri

Echilibrul este cuvântul cheie, însă se consideră că acest balans a fost atins, sectorul de lending nefiind sub vigilența consiliilor și instituțiilor de control, existând spețe puține și ne semnificative.

Astfel, spre anticipare, beneficiile reglementărilor vin sub egida independenței financiare a statului și potențialul de construcție financiară, de creștere a producției, în timp ce riscurile vizează elemente care intră sub incidența bunului simț și al responsabilității.

Riscurile reglementării fără analiză de impact

- Intermedierea financiară mai mică și împingerea publicului către metode ilegale de creditare (cămătărie)
- Efectele reglementărilor sunt dificil de pronosticat, însă cert este că cheltuielile vor fi suportate de consumator, în cele din urmă

- Sub-reglementarea care poate conduce la bule (vezi *creditul cu buletinul*)
- Diminuarea gradului de dependență a statului față de împrumuturile din partea băncilor
- Deși nu sunt generalizate, au fost menționate abuzuri (dobânzi / penalități excesive) și practicile de recuperare/executare silită care au încurajat un val de propuneri legislative (în parte susținute și de populație) menite să corecteze acest percepț dezechilibru
- Dezvoltarea mediului de afaceri
- Creșterea nivelului de intermediere financiară
- Îmbunătățirea nivelului de investiții și condiții la Bursă (Costul asociat externalizării fondurilor prin trading pe alte piețe - se promovează păstrarea fondurilor pentru a fi utilizate în BVB, pe teritoriu național, ca reacție la adopția ridicată a eToro)
- Creșterea băncilor de stat
- Păstrarea unui echilibru a drepturilor consumatorului față de bănci și prevenția abuzurilor prin excese, prin lipsa potențială de transparență a contractelor
- Asigurarea transparenței, concurențialității pe piață
- Directivele europene împotriva spălării banilor, finanțării terorismului, transformare digitală și monede virtuale, protecția consumatorului

Motivații pro reglementare

Motivații contra reglementare

- Restricționarea prin reglementări către o zonă de prudență exacerbată care frânează consumul
- Restricționarea accesului la piața financiară, în special pentru cei care au veniturile foarte mici sau nedeclarate (care reprezintă o mare pondere) și a-i direcționa spre creditarea ilegală, cămătărie

"E o situație de hazard moral - consumatorii s-au aruncat pe producători și au venit cu riscul lor, după care au folosit presiunea publică pentru a justifica hazardul moral, adică de a fi exonerati de alegerea făcută. Problema a fost de informare, care în cele din urmă se rezumă la căderea de educație financiară. E un standard dublu, pentru că plătește toată populația, exonerând doar o parte pentru asumarea riscului, iar alții care au fost prudenți nu e încentivată cu nimic."

vs

"Anumite lucruri nu trebuie însă lăsate la opinia băncilor. Avem alături de un exemplu negativ, împrumuturile în franci elvețieni. Băncile au făcut din împrumuturile în franci însă atunci când leul s-a devalorizat în comparație cu francul, au lăsat consumatorii să suporte toată pierderea."

Opinii polarizate

**problema educației financiare și a hazardului moral
vs perspectiva orientată pe profit și lipsită de responsabilitate a băncilor**

40. Reglementări financiare - motivații

Percepțiile publicului - a liderilor de opinie - a decidenților. Unde se suprapun și unde se diferențiază?

În cadrul studiului, s-a observat că cele 3 publicuri țintă investigate au, ca impresie generală, o părere care conduce spre evitarea reglementărilor ce implică orice formă de constrângere semnificativă a sectorului financiar...

... **liderii de opinie** au avut o percepție negativă asupra istoricului recent de inițiative legislative existente pentru reglementări financiare (plafonarea dobânzilor, etc), iar focusul acestora a fost direcționat mai degrabă către directivele europene de protecție a consumatorului și elementele generice de anti spălare a banilor. Aceștia subliniază că direcțiile pe care ar trebui să le asume sectorul de lending și instituțiile de stat în colaborare ar trebui să fie legate de digitalizare, educație financiară și suportul pentru IMM-uri.

... **publicul** arată susținere în proporție de 60% pentru reglementări ce vizează accesul la credite pentru persoane cu venituri mici și 80% acord total pentru drept decizional privind costurile la care se împrumută, în timp ce legea privind limitarea gradului de îndatorare arată că 63% cred că pentru cei cu venituri mici, alternativa pentru situații critice va deveni piața neagră / cămătăria

... **polii de influență** subliniază că luând în considerare contextul în care ne aflăm post-pandemie, urmărind obiectivele doctrinare favorabile a unei politici de centru dreapta și obiectivele de țară care ar trebui setate și atinse din punct de vedere economic (investiții, producție, antreprenoriat), nu se așteaptă și nici nu își doresc forme de constrângere și reglementare a sectorului financiar

Perioada post-pandemică nu poate susține tendințe de reglementare care restricționează, ci dimpotrivă, care deschid, relaxează dinamica pieței, cel puțin temporar, pe termen scurt și mediu.

Principalul argument este legat de piața liberă, care se auto reglează și care nu necesită o mână externă.

Un amendament constant este toleranța scăzută pentru abuzuri cauzate de excese.

În același timp, se consideră că e nevoie de o dovadă de proactivitate, militând pentru o implicare mai activă a sectorului financiar în colaborare pe diverse proiecte.

41. Reglementări financiare - motivații

Perspective de reglementări

Un amendament constant la comportamentul deschis către o piață relaxată și neconstrânsă este toleranța scăzută pentru abuzuri descrise de costuri excesive.

Acest tip de amendament vine mai degrabă ca variantă de tip tratament în urma semnalărilor repetate a unor astfel de evenimente, nu ca reglementare preventivă.

Așteptări pentru inițiative ce vizează consultanța pentru cei care au cunoștințe precare de înțelegere a termenilor financiari.

Tendință inspirată din experiențele post 2008, a popularității consultanților și brokerilor de credite.

Pot exista în viitor sugestii de a introduce noi produse bancare (de economisire și investiții), sau de a impulsiona depozitele și economiile la bănci, de a crește dobânzile, de a micșora comisioanele aferente.

Ținând cont de importanța rezistenței la șocuri neprevăzute în ecuația sănătății financiare a individului, corelat cu lipsa de interes a populației de a economisi într-un mod oficial (prin depozite la bănci) și nevoia de produse mai puțin rudimentare, mai sofisticate.

N 42. Reglementări financiare - motivații

Directivile europene, prioritățile și adaptabilitatea locală

- obiectivele vizează **autonomia strategică a UE**, creșterea nivelului de producție, fără să depindă de piețe externe (*pentru orice, de la procesoare, medicamente, produse esențiale*) deci reglementări pentru susținerea sectorului de business în producție;
- directivele explicite sunt de obicei conectate la **drepturile consumatorului**
- reglementarea **monedelor virtuale și a crypto activelor** pentru reducerea potențialului pierderilor populației prin trading, sub mirajul îmbogățirii rapide, și transferul fondurilor către piețe din afara UE;
- priorități de reglementări **împotriva spălării banilor și a susținerii mișcărilor teroriste**, direcții de netăgăduit, bazându-se pe bănci și IFN-uri să acționeze în consecință, prin comunicare transparentă cu instituțiile;
- **transformarea digitală a piețelor financiare**, adaptarea și facilitarea la nivel de intermediere prin instrumente digitale, care să eficientizeze și să scadă prețul produselor și serviciilor financiare;

- focus pe **economia informală** și nivelul de fiscalizare a activității muncii pentru micșorarea disparităților de risc;
- strategii de a ajuta pe cei cu **veniturile cele mai mici să iasă din zona de sărăcie și deprivare** prin crearea de oportunități susținute de investiții locale;
- local, din punct de vedere al **sănătății financiare a populației**, chestiunile legate de legile pensiilor și sustenabilitatea piloanelor 1-3.

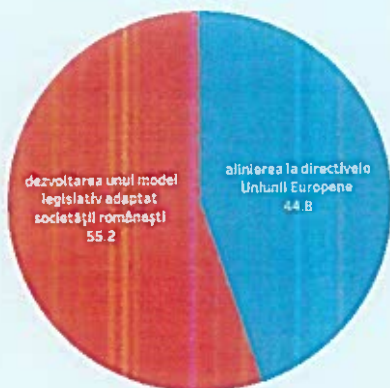
Reglementarea de produse noi reprezintă o transpunere a unei directive UE și vizează în principal două servicii: **peer to peer lending și crowdfunding**, menite să stimuleze competitivitatea pe piață și să deschidă piața pentru noi inițiative. Cu toate acestea, se susține că e nevoie ca activitatea de depozitare și cea de creditare să fie adaptate la nivel local deoarece consumatorul are alte caracteristici față de cei din Europa de vest, cu un grad de vulnerabilitate mai mare.

43. Reglementări financiare - motivații

Adaptarea modelului european la realitățile României - o soluție

În opinia dumneavoastră, care ar fi cea mai potrivită soluție în evoluția serviciilor financiare, din punct de vedere legislativ, pentru consumatorii români?

16. Direcția de evoluție a serviciilor financiare

95. În aceeași măsură de importanță, care ar fi cea mai potrivită soluție în evoluția serviciilor financiare, din punct de vedere legislativ, pentru consumatorii români?

În linie cu preferințele de interacțiune digitală/față în față, alinierea la directivele UE cu privire la serviciile financiare polarizează la rândul său puternic opiniile populației, comparativ cu dezvoltarea unui model românesc. Adaptarea modelului european la realitățile României poate fi soluția optimă care să diminueze diferențele dintre categoriile sociale din punct de vedere al accesului la piața financiară.

44. Reglementări financiare - riscuri în reglementare

Din studiul cantitativ

În opinia dvs., formele ilegale de credit (cămătăria) reprezintă o problemă socială reală în România?

Daca nu ați avea disponibili 5000 de lei pentru o situație de urgență, unde v-ați împrumuta?

Punctul cel mai important în ceea ce privește subiectul creditării ilegale este profilul posibililor „clienți” care este consistent de-a lungul celor 3 dimensiuni studiate (notorietate, utilizare în trecut și intenție de utilizare în viitor):

Creditarea ilegală rămâne un subiect sensibil.

Cu toate că într-o situație de criză, numai 1.6% din cei intervievați au declarat că ar apela la creditarea ilegală / cămătari, procentul celor ce au luat vreodată bani cu camătă crește la 5.5%, iar când vine vorba despre notorietatea cămătăriei în rândul apropiaților (rude, prieteni, cunoștințe) atinge un nivel de 12.5%.

Segmente de populație care se află pe o treaptă superioară din punct de vedere al sănătății financiare (au un buget de familie, fac economii), înregistrează cele mai mici procente în ceea ce privește supra-îndatorarea. Vorbim aici de un target clar, compus din persoane tinere (25-44 ani), persoane cu educație medie și în special superioară, familii cu 3 membri, familii cu un singur copil, rezidenți în mediul urban și în special în București, persoane cu venituri peste 6000 lei.

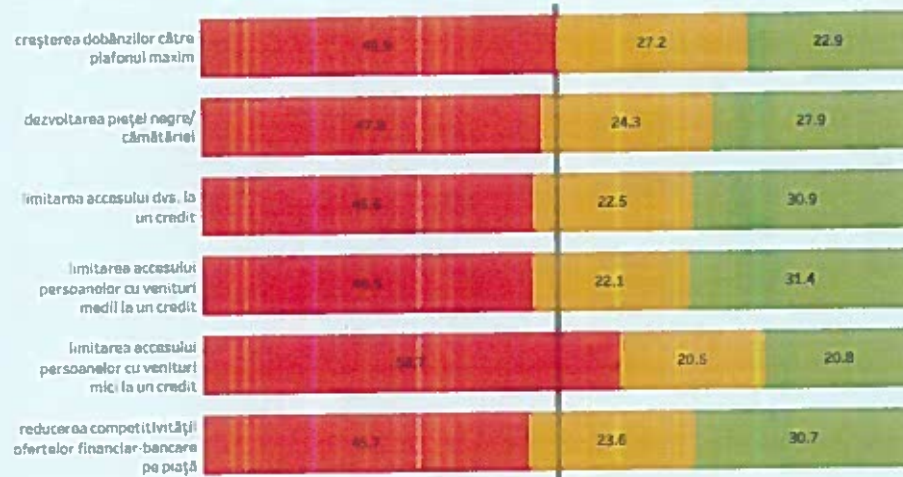
Important de menționat faptul că, deși în prezent, creditarea ilegală reprezintă o amenințare doar pentru 7.8% din populație, limitarea gradului de îndatorare duce în percepția a 63.2% din populația intervievată la dezvoltarea pieței negre.

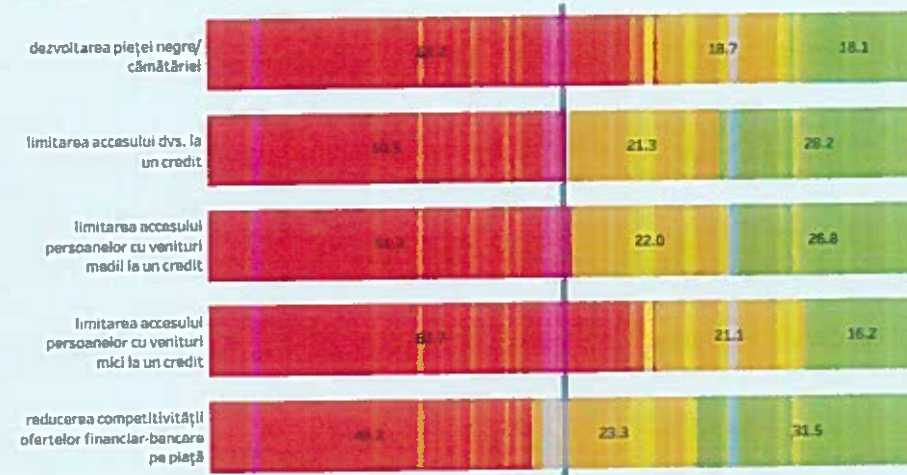
45. Reglementări financiare - riscuri

Detalii cheie

C10. În opinia dvs., limitarea prin lege a ratei dobânzii, ar putea duce la...?

C11. În opinia dvs., limitarea prin lege a gradului de îndatorare a unei persoane, ar duce la...?

Accesul la credite pentru persoane cu venituri mici cumulează susținerea a 60% din populația interviuată, cu procente majoritare în toate segmentele socio-demografice analizate.

Atât limitarea dobânzii, cât și limitarea gradului de îndatorare au ca principal efect în percepția publică limitarea accesului la creditare a persoanelor cu venituri mici și medii. În situația pandemică actuală, generatoare de potențiale întreruperi de activitate și luând în calcul faptul că pentru familiile cu venituri mici și medii resursele financiare disponibile ajung pentru mai puțin de o lună (conform autoevaluării), în majoritatea cazurilor, aplicarea unor astfel de măsuri pot duce la discrepante majore din punct de vedere al nivelului de trai dar și la o fragmentare a societății. Ambele măsuri presupun riscuri de perturbare semnificativă a pieței financiare în percepția majorității publicului.

46. Reglementări financiare - riscuri

Strategii de viitor

Oficialii susțin că nu mai putem să existăm în paradigma de stat polițist pentru că acesta nu are capacitatea să rezolve problemele colective (recuperare postpandemică sau transformare a modelului economic).

Sectorul financiar este esențial în a duce la bun sfârșit reformele în zona de digitalizare, climă, tratarea disparităților subnaționale în cadrul acestui context care fundamentează complementaritatea și colaborarea (PNRR e.g.) pentru cadrul financiar multianual, sau ca parteneri cheie în implementarea programelor europene.

Plafonarea dobânzilor nu este văzută cu ochi buni, pentru ca asta rezolva efectele, nu cauza

- scopul este sa stimulăm economisirea, ce instrumente de economisire putem introduce pe piață și cum putem crește gradul de bancarizare;
- scopul este să avem o politică activă de a împinge educația financiară către zona celor care nu sunt în circuitul economic și de a-i motiva să intre, astfel să avem o dezvoltare a pieței financiar bancare care să conducă spre reducerea unor costuri;
- Dacă se reduc barierele de intrare care să permită oferirea unor instrumente financiar bancare către cei care nu au acces, am putea să echilibrăm dinamica cerere-ofertă;
- Băncile se uită static la numărul de clienți potențiali și bancabili dintr-o locație
  - E nevoie de date din toate UAT-urile, pentru a vedea cum se dezvoltă ele (*turism, investiții în zone, activități economice, dacă a crescut populația, demografie*), prin care putem să identificăm gradul de evoluție a comunității atașat de produsele financiare
  - **Concluzia: un relativism conectat între activitatea băncii și dinamica de dezvoltare locală.**

47. Reglementări financiare - alternative la reglementare

Actorii implicați în procesul de reglementări financiare, așa cum sunt văzuți de liderii de opinie

Consumatorul e rege, figura centrală, uneori chiar descris ca fiind cocoloșit, dar constant 'atacat', cu puțin loc de mișcare, considerat uneori ca lipsit de defensivă, și căruia i-ar prinde bine educația financiară ofensivă și defensivă.

Sectorul financiar este regina, vitală unui joc economic bun. IFN-urile arată cea mai multă flexibilitate la momentul actual, și se poate dovedi fie providențială (salvatoare în situație de neprevăzut), fie o amenințare la adresa consumatorilor (ca indicator al societății sărace)

Indivizi cheie în procesul de inițiative în reglementări recente par blocați de propriile perspective populiste, par să cunoască aceeași pași, 'sar' peste studiile de impact și asupra extinderii cunoștințelor, fiind valoroși în deschiderea jocului, dar nu în finalul său.

Instituțiile nu au o direcție clară, dreaptă, și nu arată capacitatea de a transfera anumite abilități sau a trece dintr-o perspectivă în alta, sugerându-se o colaborare și o perspectivă unitară

BNR este responsabilă pentru finalul jocului, se cere stabilitate, perspectivă pe termen lung, urmărind dintr-un punct înalt, de nădejde, dar neimplicată, cumva pasivă

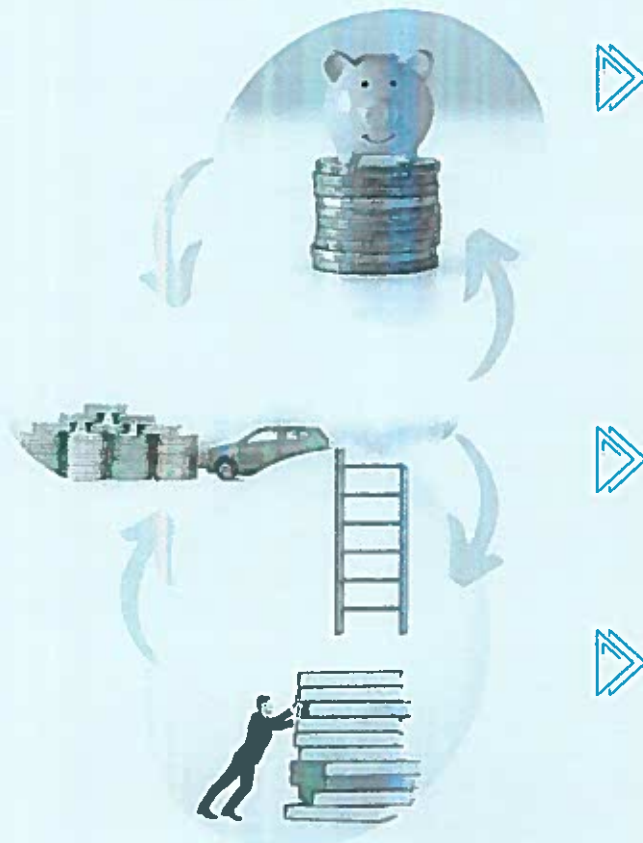

Pionii sunt IMM- percepute ca fiind r dar extrem de imp pentru a merge mai critice în anumite c (făcându-se chiar an *anumiți pionii - aka st - se pot dezvolta în termen lung, și chiar suport pentru fintech fiind Revolut, Un FintechOS)*

Tabla de șah financiar este mai complexă la momentul actual, considerând digitalizarea și efectele pandemiei care furnizează noi axe de luat în calcul. De asemenea, este de așteptat ca regulile să fie stagnante deocamdată, ca noi reglementări să nu se petreacă pentru o perioadă, ținând cont că e nevoie de stabilitate, pe toate fronturile, iar guvernul și legislativul de centru dreapta este descris ca fiind orientat spre un sistem financiar sănătos, sustenabil și stabil / împământenit pe toate palierele.

48. Reglementări financiare - alternative

Detalii cheie

Cifrele arată o creștere semnificativă a economiilor atât în rândul populației cât și a mediului de afaceri. Există riscul ca aceste economii să genereze o creștere a consumului pe fondul relaxării restricțiilor pandemice, dar și oportunități de investiții care să conducă la creștere economică sustenabilă.

Focusul pe investiții din partea statului apare ca singura alternativă viabilă la creșterea nesustenabilă a veniturilor (măriri de salarii, pensii, etc). În plus, această direcție se dorește a fi un exemplu pentru întregul mediu economic (firme și populație) de a contrabalansa tendința de consum cu o ofertă investițională.

Există un dezacord privind controlul dobânzii, ca statul să interzică să se dea credite cu dobândă mai mare de un anumit procentaj. Se explică prin faptul că încercând să susținem populația, e posibil să existe o contra-reacție, consumatorii fiind împinși către zona informală de împrumuturi.

Nevoia de educație financiară este percepută ca esențială pentru a evita supra reglementarea - prin înțelegerea corectă a conceptelor financiare de bază, dar și pentru a pregăti populația pentru oportunități de creștere economică, ca parte activă. De exemplu, modelul miracolului japonez sau corean (cooperarea producătorilor, furnizorilor, distribuitorilor și băncilor în grupuri și uniuni de întreprinderi; relații bune cu autoritățile; garanția angajării pe viață în marile corporații și în unitățile de producție sindicalizate, etc.)

"Întrebarea pusă prea mult timp a fost cum gestionăm plăcinta?"

*Cu siguranță e momentul în care să ne întrebăm cum creștem plăcinta,
cum facem să avem mai multă plăcintă pentru toată lumea."*

Alternative la reglementare -

digitalizarea
educația financiară
investițiile și suportul în producție

49. Reglementări financiare - alternative

Climatul antreprenorial sănătos este un consens general, și deopotrivă nevoia de a gândi pe termen lung, pentru consumatori, pentru a atrage prosperitatea și posibilitatea economisirii

Lideri de opinie

- Educația financiară, digitalizarea și suportul IMM-urilor reprezintă prioritățile pe care liderii de opinie le apreciază ca fiind fundamentale dezvoltării unui climat benefic socio-economic, având efecte în mai multe arii de interes și programe de lucru (*clustere de productivitate, stimularea sectorului IT, etc*);
- Perspectiva este legată și de aspectul negativ de cocoloșire a consumatorului prin reglementări care apără drepturile acestuia prin directive dictate de la nivel european.

Implicare masivă în capitolul de educație financiară (valori, termeni, managementul afacerii), pentru a oferi un fundament și pentru a transforma toate celelalte recomandări - investiții în IMM, în tehnologie, digitalizare

Oficialii

- Se focusează asupra asigurării unor creșteri ale veniturilor prin investiții, care să permită creșterea sustenabilă și în anumite grade de confort a viitoarelor generații de adulți, care să capete optimism în ceea ce privește construcția unei vieți în România, fără prioritizarea emigrației.

Statul trebuie să ajute ca prin politici publice să crească productivitatea muncii, care să aducă cu sine și o creștere de venituri. Clasa politica, prin măsuri sustenabile care să stimuleze creșterea salariului mediu net și a pensiilor.

Mediul universitar

- Percepe importanța pe care o are un climat antreprenorial sănătos, care să creeze locuri de muncă și ancore pentru populația activă, nu doar bulele de dezvoltare- urbane mari dar și în poliile de sărăcie, care ar putea avea forță de muncă ieftină, care pot susține un preț competitiv pe piața internațională;
- În special în contextul dezvoltării tehnologice, digitalizării progresive și a unor resurse umane valoroase în domeniul IT care pot dezvolta produse dedicate pentru aceste clustere de competitivitate, cum ar fi industria auto, producția de mobilă, agricultura;
- Însă, foarte mult timp, dezvoltarea antreprenorială nu constituit o prioritate la nivel public, existând inițiative de tip incubator sau acceleratoare dezvoltate de entități private.

Pandemia afectează absolut toate țările, trebuie să fim proactivi, fiecare în parte și să identificăm soluții de investiții și nu de consum, soluții care să ducă la creștere economică.

50. Reglementări financiare - alternative

Digitalizarea

E nevoie și de interacțiune

exprimă și perspectiva opusă prin care băncile trebuie să urmărească să mențină o interacțiune umană și apropiată între instituție și client, printr-un sistem de customer service bine pus la punct și comunicativ, empatic, care să susțină și educația financiară - chiar dacă printr-un mediu digital;

Aliniere prin acces

subliniază că digitalizarea este modalitatea prin care se facilitează alinierea publicului către incluziune financiară, tocmai prin accesul său ieftin la dispozitive și conexiune la internet de mare viteză;

Stimulează competitivitatea

posibilitatea de a alege cu ușurință orice jucător, indiferent de prezența sa în proximitatea utilizatorului, prin răspândirea de instrumente comparative care vor stimula îmbunătățirea produselor;

Costuri mai bune

este de așteptat ca digitalizarea să se reflecte în reducerea costurilor de tranzacționare datorită reducerii necesarului de resursă umană la sediilor/sucursalelor;

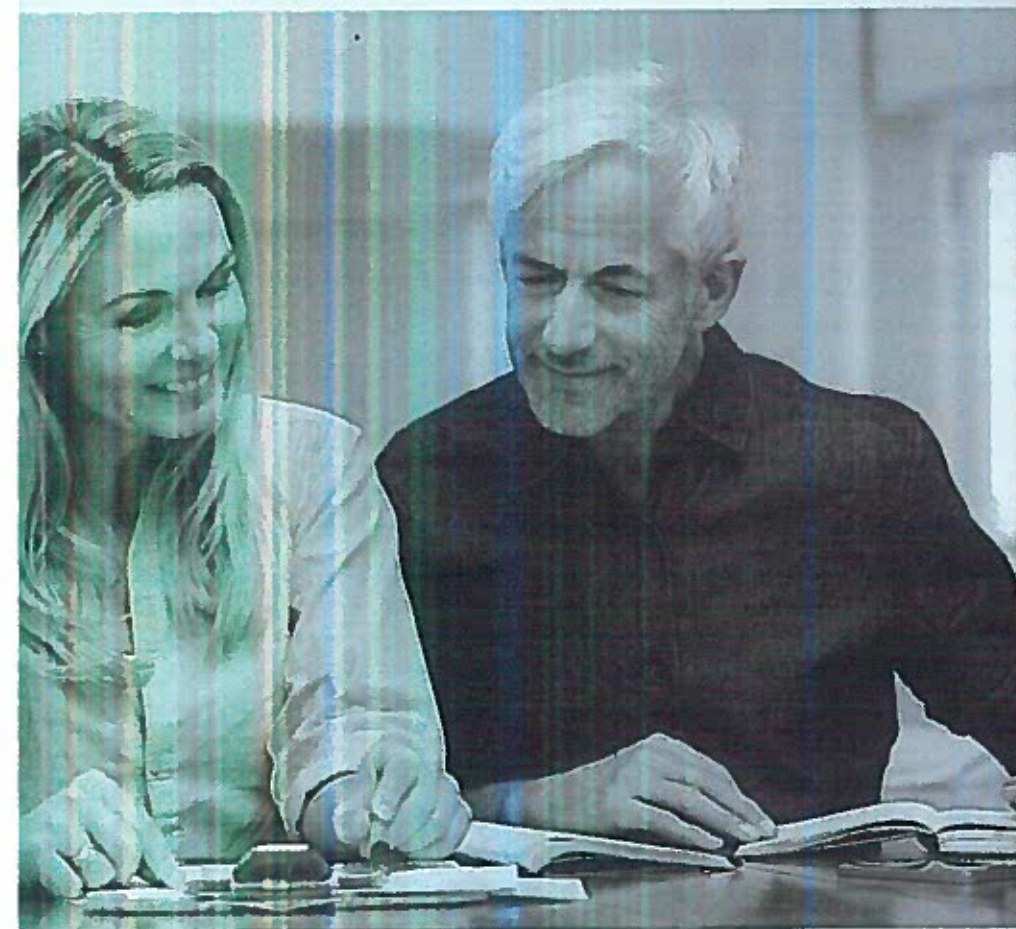
Efecte

- o apreciere îndreptată spre IFN-uri și așteptări de a dezvolta și utiliza resursa umană disponibilă în medii de interes pentru diseminarea față în față a mesajelor de educație financiară;
- digitalizarea contractelor de credit;
- înlesnirea listărilor la bursă a start-up-urilor tehnologice pe de o parte și a participării populației în acest proces investițional;
- utilizarea tehnologiei pentru transmiterea educației financiare;
- diminuarea polarizării digitale prin creșterea nivelului de alfabetizare în rândul adulților, seniorilor și a celor din medii defavorizate.

Este așteptat ca tranziția către digital să se desfășoare între 5 și 10 ani, cu cât mai repede, cu atât mai bine pentru economia națională și bunăstare individuală. Important ca opțiunea digitală să existe cât mai curând pentru ca transformarea să se facă cât mai rapid.

"Sistemul financiar este într-o relație cu cetățeanul de viitor, este ca o relație între un bărbat și o femeie în care unul din ei își permite să facă aproape orice, iar celălalt, datorită faptului că are nevoie anumite nevoi domestice, le tolerează. La un moment dat copilul crește, cetățeanul constată că mai sunt și vecine care fac omletă bună, mai există și restaurante și atunci femeia bancă va trebui să înțeleagă că dacă vreți să rămână doamna X va trebui să se adapteze. Avantajul cel mare al acestei relații este că dacă într-o relație personală, între soț și soție lucrurile astea lasă creștături, în relația dintre sistemul bancar și cetățean nu sunt așa multe creștături pentru că pe lângă un lucru proșter poate să apară un lucru bun. Banca este o chestie impersonală și oamenii trec cu vederea foarte ușor povestea asta."

RELAȚIA CONSUMATOR - SISTEM FINANCIAR

EDUCAȚIA FINANCIARĂ

NOVEL RESEARCH
SENSE • FACTS • PERSPECTIVE

CE AM URMĂRIT

01. Cum definim, încadrare și status în România
02. Principalele nevoi
03. Implementare viitoare a educației financiare
04. Responsabilități

51. Educația financiară - context

E nevoie de un proiect susținut și multilateral dezvoltat

ultimii

Nu e o surpriză: România este pe ultimul loc în Europa la capitolul educație financiară conform Standard & Poor`s, fără progres de la an la an, confirmat fără echivoc de cei investigați, deci cu siguranță reprezintă o temă la care sunt carențe semnificative.

KOL au descris inițiativele de educație financiară precedente ale băncilor ca utile, binevenite, însă scheme de PR fără fundament real și implicare susținută. Potrivit studiilor, doar 1 din 5 adulți are o înțelegere a produselor financiare de bază, plasând România pe ultimul loc în Europa, cu o rată a educației financiare de 22%.

echipă focusată

Reacțiile pozitive față de implementarea unor politici publice orientate către educația financiară ca soluție la sănătatea financiară precară sunt universal valabile, precizându-se, însă, nevoia urgentă de implicare reală, de un parteneriat public-privat, printr-o echipă multidisciplinară, o comisie și o strategie națională la nivelul ministerelor economiei și educației focusată punctual către obiectivul de a crește nivelul de pregătire cu specific financiar.

rebranding

Termenul de educație financiară pare un concept abstract, lipsit de o înțelegere generală și unitară a termenului - fiind înțeles până acum strict ca facilitarea procesului de intermediere financiară pentru populația generală care să se familiarizeze cu termeni bancari (*DAE, ROBOR, etc*), însă perspectiva e necesar să se lărgescă către management al bugetului (*e.g. bilanțul gospodăriei*), interiorizarea de valori personale (*e.g. responsabilitate*), plan al prosperității (*antreprenariat, managementul afacerii*), familiarizarea și participarea activă la piețele de capital (*investiții la bursă, fonduri mutuale*) sau gratificarea pe termen lung (*ca opus al gratificării instantane, achiziții neconforme cu statutul individului, contribuții către pensie*). O simplă redenumire de tipul '*educația prosperității*' sau '*inteligentă financiară*' se poate dovedi a fi mai atrăgătoare și incluzivă.

Cel mai important argument este costul de oportunitate - cât de mult ne costă faptul că nu investim în educația financiară suficient de mult - astfel, atunci când putem face metrice clare despre cât ne costă, tot atunci putem realiza și care poate fi impactul.

52. Educație financiară - context

De ce, cum și unde

Educația financiară este un indicator important al modului în care o societate își înțelege propria bunăstare și în care poate lua decizii calculate pentru progres, în multiplele sale forme, decizii pentru a apela metode prin care să asigure o viață liniștită, accesul la servicii și la produse care susțin prosperitatea.

Un lucru important, însă, atunci când se discută de educația financiară este legătura pe care o are cu educația în ansamblu, de care nu trebuie disociată. La momentul actual, se identifică mai multe elemente ce merită interesul autorităților și a inițiativelor de politici publice asupra educației formale în ansamblu - de la curricula aglomerată, la statusul școlilor, lipsa de educație practică sau dispozitive, disparitatea de șanse (rural vs urban), potențialul conservator al cadrelor didactice, politizarea managementului școlar.

Un punct important în viitoarele inițiative de educație financiară o reprezintă universalitatea implementării la diverse vârste - de la preșcolari, prin transmiterea valorilor și a gratificării întârziate, prin jocuri și experimente, în educația timpurie primită de la părinți sau grădiniță, la învățământul primar prin introducerea noțiunilor simple în manuale (exerciții de logică, matematică simplă folosind termeni speciali), la liceeni și studenți cărora să li se insuflă spiritul antreprenorial, adulți - care să devină mai deschiși în relația cu băncile, cunoscându-și drepturile și îndatoririle, sau seniori, care să-și dezvolte aptitudinile digitale.

De asemenea, aceste inițiative trebuie să nu crească clivajul între societatea înstărită și cea săracă, să fie echivalentă la nivel de punge de sărăcie / mediul rural și mediile favorizate.

"Am observat ce se întâmplă cu aceste cursuri de educație financiară, mai ales facultate, care reprezintă șlefuirea pentru cei inițiați. Acestea sunt specifice pe investiții în bursă, asigurări, zone rarefiate, pentru cunoscători. Ori e nevoie de parte pentru populația largă, pt copii, chestiuni care țin de valori de mindset, de cunoștințe, de lucrurile baze."

53. Educația financiară - receptivitate

Cum apar inițiativele de educație - la cererea publicului

Similar cerințelor de reglementare financiară, așteptările pentru implementarea unor sisteme de educație financiară trebuie să fie cerute de populație, de obicei prin ONG-uri. Se cere o mișcare de jos în sus, mai multă conștientizare în zonele de sistem. Însă, din cauza efectului cumva abstract și pe termen lung a unui astfel de material didactic, e posibil ca această cerere să nu apară formulată ca atare de părinți, e necesar astfel să fie construită nevoia, să fie declarată public ca dezirabilă din partea populației.

Însă, întrebată privind introducerea unei noi materii ca obligatorie în școală, atât timp cât nu e o temă controversată, populația va fi de acord, ca și în 80 % din cazurile de mai jos.

Considerați că educația financiară ar trebui să devină o materie obligatorie în școală?

Aproba
genera

Barriere

Ce e important de știut, însă, apropo de introducerea educației financiare în sistemul formal este:

- că nu e suficient, modul de atac unei asemenea problematici trebuie să fie divers, convergent din mai multe arii și dinafara educației formale
- curricula este aglomerată, elevii suprasolicitați, se cere un plan de învățământ cât mai suplu
- o asemenea tematică nu se predă ca o materie de cultură generală clasică (*necesită o formă de empatie, specializare, diversificare*) și poate întâmpina conservatorismul cadrelor didactice
- presupune iarăși o formă universală, uniformă, standardizată de predare, însă propunerile vizează mai degrabă un o perioadă de experimentare, înțelegere a fenomenului și prioritizare ulterioară a manierelor care funcționează
- manualele sunt deocamdată restrictive, conservatoare, și ar putea reprezenta primul punct de reconfigurare pentru a crea o fundație terminologică a subiectului

54. Educația financiară - context

Pentru a înțelege unde suntem, trebuie să înțelegem de unde venim

Educația formală

Sistemul de educație este descris ca venind dintr-un context de așteptări înalte, România având, în trecut, reprezentanți la cele mai înalte niveluri de competiție educațională (*olimpiade, concursuri internaționale*), furnizând excelență în materie de elevi cu aptitudini și pregătire specială. Însă, acest lucru:

- a încurajat reproducerea de concepte și nu de gândire analitică, creativă, practică, inovatoare sau a perspectivei încercării și a erorii
- a menținut o ancorare nostalgică, în care concepte avansate erau predate la vârste mai fragede decât în alte țări
- a aglomerat curricula școlară și dedicarea numărului de ore pentru materii teoretice
- a creat o valență dihotomică înspre augmentarea competitivității, focusul fiind pe elevii care arătau potențial, și nu pe dezvoltarea întregii mase
- a produs fundația pentru o degradare către grade îngrijorătoare de analfabetism funcțional, după gradul de promovabilitate a testelor Pisa
- a redus nivelul de critică și înțelegere a complexității deciziilor guvernamentale, populația evitând argumentele rațional-funcționale și apreciindu-le mult mai ușor pe cele de natură emoțională, fapt care poate conduce la manipulare / extremism / victime ale escrocheriilor, mirajului de îmbogățire rapidă

Educația financiară

Aspectul financiar a fost educat generații la rând prin principii rudimentare, transmise printr-o formă de educație informală, în familie, cu cutume ancorate în credințe și experiențe trecute, care în anul 2021 nu mai pot fi actuale și aliniate standardului global. Factorii care le-au influențat au fost influențați puternic:

- de perioade caracterizate prin lipsuri (ceea ce a condus la o atitudine ulterioară de gratificare temporară, un fel de carpe diem financiar)
- o senzație de teamă (augmentată de experiențe neplăcute cu sisteme neperformante și chiar escrocherii de tip financiar - Bancorex, Caritas, FNI)
- de senzații de distanțare între sectorul financiar și individ (sfaturile familiale vizând a sta departe de bănci, datorii, credite)
- de statutul sigur de angajat furnizând o foarte mică pondere a proiecției antreprenoriale
- de decizii de împrumuturi pripite în valute exotice
- de ineficiența sistemului de pensii (sentimentul de neputință din urma experienței unor pensii semnificativ mai mici decât așteptările după o viață de muncă, ca experiență a tinerilor și adulților de azi observată la părinți)

55. Educația financiară - context

La ce a condus acest istoric al educației formale și financiare

Educația formală

- A stimulat individualismul, spre deosebire de conceptul colaborării.
- A augmentat demonstrația de forță prin status, fie ea superficială sau nesustenabilă.
- A stimulat o oarecare desconsiderare față de aspecte ale vieții cotidiene ce țin de mediu, civism, juridic, financiar, politic

Educația financiară

- A stimulat o planificare a cheltuielilor și drămuire a acestora foarte empirică, lipsită de concepte testate, productive
- Populația este educată financiar numai din punct de vedere al experiențelor personale și tribale, ceea ce înseamnă o varietate infinită de păreri formate pe cazuri particulare, unele ce nu pot fi generalizate
- A apărut doar în cazul forțat al unor experiențe trecute neplăcute, ca formă de tratament ulterior, nu preventiv - deși, specialiștii investigați susțin clar că interiorizarea învățămintelor din cadrul unei inițiative de educație financiară nu poate fi de succes în preajma situațiilor critice, stresante. Ea trebuie făcută anterior, pe timp de 'pace'.

Efecte

- dificultăți în crearea de asociații a IMM-urilor pentru a avea cu adevărat impact în sectorul de business (*în special în sectorul agrar, dar nu numai*)
- cheltuieli în limita suportabilității, însă pentru asset-uri depreciative, care nu susțin sau aduc beneficii pe termen lung

- un grad ridicat de aversiune față de riscul care vine o dată cu inițierea unei afaceri
- inițiative răzlețe de educație financiară, menite să 'stingă unele focuri'

56. Educația financiară - riscuri

Riscuri în cazul complăcerii în cadrul educațional curent

Transformarea digitală

Se așteaptă că va fi rapidă, agresivă și va bulversa o societate nepregătită pentru aceste modificări radicale, iar dacă vor fi persoane nepregătite, acestea vor fi sortite eșecului.

Indivizi neimplicați

Un nivel de sănătate financiară precară, combinat cu un stil de învățare bazat pe repetiție, privat de gândire analitică și critică personală, de înțelegerea și interiorizarea conceptelor reprezintă rețeta pentru o populație care nu răspunde la mesaje raționale, ci din contră, e predispus să ajungă ca altcineva să decidă ce e bine pentru el, fără reacția sau dorința primului.

Educație de stat vs privat

Atât timp cât educația privată face pași de adaptare mai dinamici, flexibili către alinierea individului cu cerințele de muncă la nivel global (*pentru că acum expunerea este manifestată mondial, poți să lucrezi pentru oricine, de oriunde*) și pregătirea pentru viață, disparitățile în termeni de șanse, expunere și evoluție vor deveni din ce în ce mai clare și permanente.

Riscul îndepărtării de educația formală

O dată cu experiența școlii online, a pierderii interacțiunii directe cu profesorii și utilizarea surselor alternative de informare și înțelegere, nevoia îmbunătățirii relației cadru didactic-elev este stringentă, simțul carismatic, al valorii, dezbaterii, acceptării, deschiderii fiind atribute ce trebuie dezvoltate de ambele părți.

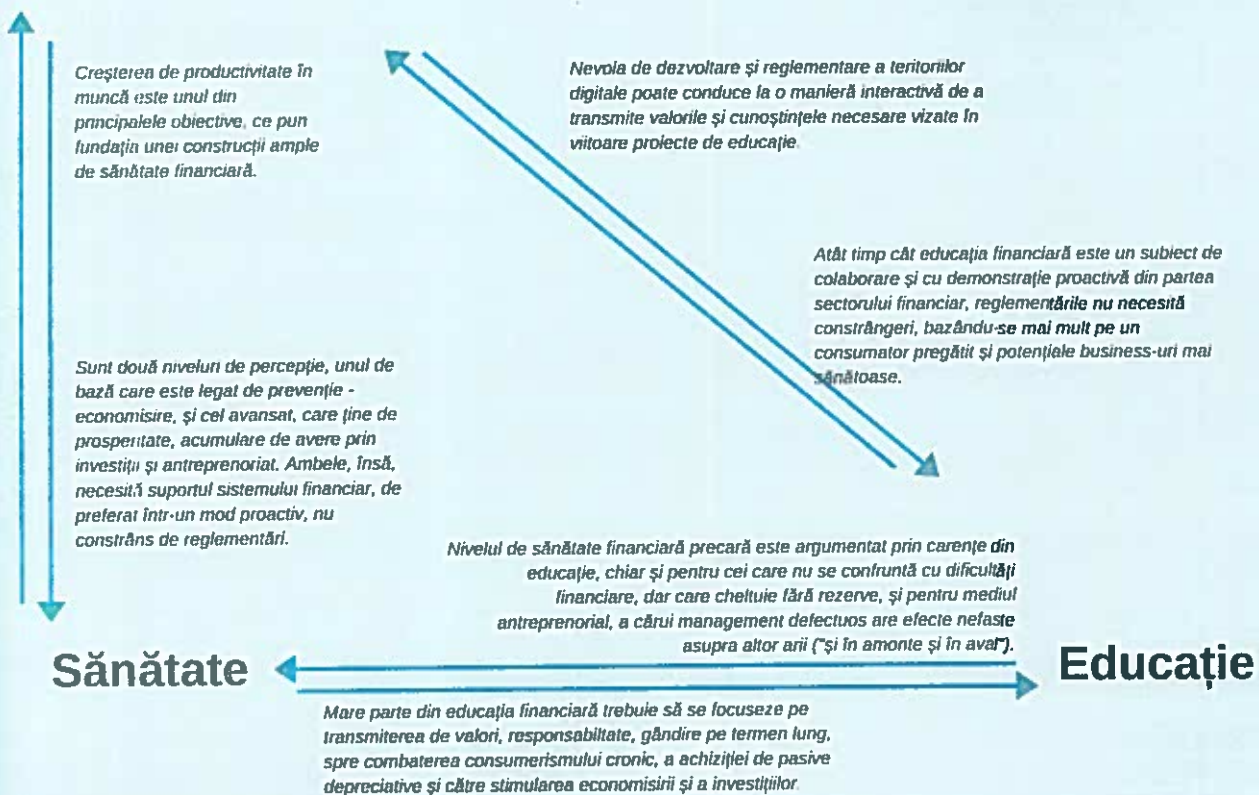

57. Cele 3 perspective financiare

Cum se conectează

Reglementări

Cele 3 teme dezbătute în materialul de față sunt interconectate și interdependente.

Elementele care provoacă o sănătate precară sunt cele care trebuie vizate în educația financiară (gândire termen scurt, consumerism, gratificare instantă). Știm practic ce lipsește, elemente curabile prin educație, iar efectele acesteia se vor vedea în oglindă în nivelul de sănătate financiară a individului.

Se așteaptă ca reglementările viitoare să creeze o platformă care să faciliteze diseminarea cunoștințelor (digitalul) și să necesite implicarea tuturor părților relevante pentru a identifica manierele potrivite și pentru a implementa aceste sisteme din diferite unghiuri.

Atât timp cât sistemul financiar arată proactivitate în direcțiile prioritare de dezvoltare economică (producție, IMM, investiții), pentru a crea clientul de mâine, reglementările nu vor fi necesare. Totodată, statul are setate câteva obiective strategice legate de munca indivizilor și trecerea acestora într-un spectru bancabil, astfel, legislația urmărește îmbunătățirea nivelului de sănătate în funcție de priorități, cu efecte asupra intermedierei financiare.

Cuvinte cheie în centrul acestor direcții:

- digitalizare
- investiții, antreprenoriat, producție
- dezvoltarea individului
- acces la instrumente financiare noi
- anti-conservatorism, în piață liberă, proactivitate, colaborare

58. Educația financiară - motivații

Inițiativele de până acum și efectele lor

Procesul de educație financiară există deja cu **inițiative răslețe**, cu experiențe ce pot furniza input valoros pentru direcții viitoare, însă realizate independent, de către entități individuale, cu propriile obiective, lipsite de o viziune unitară și o colaborare strânsă cu potențiali parteneri pentru a putea avea efecte semnificative.

Acest lucru a condus și la percepțiile jurnaliștilor de domeniu care precizează despre aceste inițiative prealabile ca fiind scheme de PR, fără fundament real și implicare susținută.

Reacțiile pozitive față de implementarea unor politici publice orientate către educația financiară ca soluție la sănătatea financiară precară sunt universal valabile, însă, vin cu rezerve. De exemplu, în momentul de față există un opțional de educație financiară, dar depinde de fiecare inspectorat dacă dorește sau nu să îl promoveze. O notă de analiză ulterioară ar fi de a măsura, impactul pe care l-a avut comparativ cu cele în care nu a fost implementat.

Ca entuziasmul să fie real și deplin, se simte nevoia urgentă de implicare totală, într-un parteneriat public-privat, printr-o echipă multidisciplinară, o comisie și o strategie națională la nivelul ministerelor economiei și educației concentrată punctual către obiectivul de a crește nivelul de pregătire cu specific financiar.

Se afirmă totuși că există efecte răslețe ale programelor de EF inițiate în urmă cu 3-4 ani, efecte identificate empiric și subiectiv, însă care cresc nivelul de entuziasm privind inițiativele pe această temă. Astfel, se sugerează auditarea efectelor proiectelor de EF, în urma unor metrice alese cu atenție, în timp, pentru a asigura eficiența pe care o aduce în piață și în bunăstarea individului.

*CFA - generația Independentă
(podcasturi, jocuri, apariții media)*

*Raiffeisen & Junior
Achievement România*

BNR - YouTube

*ARB - manualul de EF,
platforma .info*

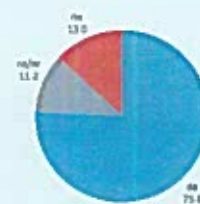
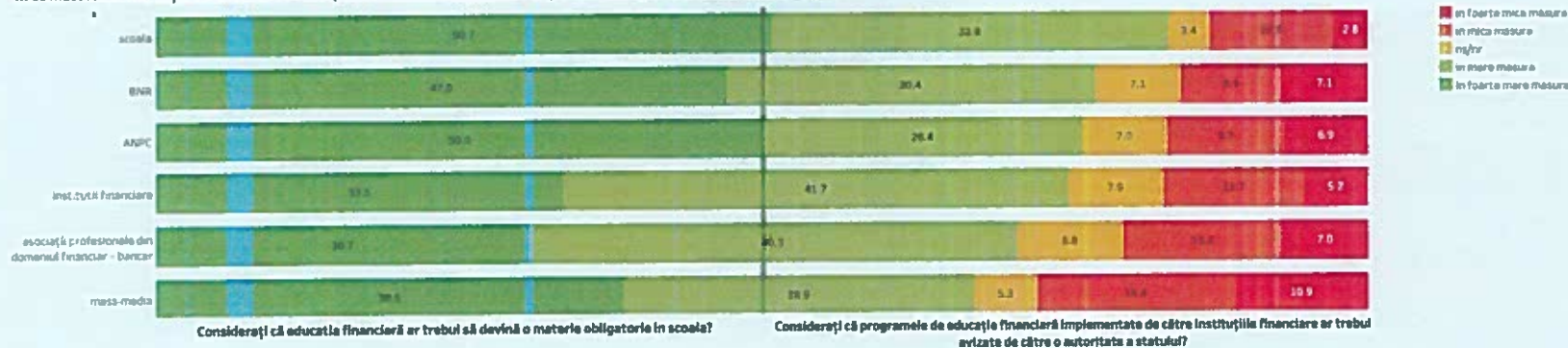
BCR - InnovX (incubator de start)

Provident: Siguranța financiară

59. Educația și sănătatea financiară

La ce să se lucreze

În ce măsură considerați că următoarele entități ar trebui să se ocupe de educația financiară pentru consumatorii români?

Educația financiară este o nevoie fundamentală pentru toate categoriile de public:

România funcționează în prezent pe 2 paliere care evoluează cu viteze diferite dar care au nevoie de sincronizare. Pe de o parte, vedem o populație cu o sănătate financiară auto-percepută ca precară, populație inadaptabilă pe termen scurt și mediu la cerințele actuale de digitalizare.

Pe de altă parte, avem segmente de populație cu o stimă de sine ridicată în ceea ce privește finanțele personale care într-o oarecare măsură apelează la piața neagră (cămătări), pentru a face față unor nevoi financiare urgente.

Ambele categorii au nevoie de dezvoltare din punct de vedere al finanțelor personale. În general, orice sursă de educație financiară este percepută ca binevenită de majoritatea publicului însă, din variantele prezentate se disting din punct de vedere al acceptabilității: Școala, BNR și ANPC. 75.8% susțin avizarea de către o autoritate a statului a programelor de educație financiară iar 79.6% consideră că educația financiară trebuie să devină materie obligatorie în școală.

60. Educația și sănătatea financiară

la ce să se lucreze

element ce ține de instaurarea unor elemente de comportament de responsabilitate și de late gratification,

care pot fi implementate prin jocuri și experimente din grădiniță / ciclul primar

evaluarea riscurilor la care individul se supune în cadrul muncii la gri / negru,

reglementarea unor implicări a media prin mesaje de interes public sau reglementări asupra comunicării băncilor, a responsabilizării plăților creditelor

Perspectiva prudentă

Perspectiva prosperă

Perspectiva progresistă

Perspectiva predictibilă

Perspectiva de creditare

Perspectiva socială

SĂNĂTATE
FINANCIARĂ

lecții de antreprenoriat, înțelegere a dinamicii piețelor de capital

de implementat în cicluri superioare de educație

înțelegere a termenilor utilizați în situații contractuale în intermediere financiară

poate fi inclus în ciclul gimnazial, ca adăugire la orele de educație civică, dirigenție

educația financiară presupune pentru cei maturi o perspectivă mai profundă a veniturilor și cheltuielilor: înțelegerea unui buget de familie, a unui bilanț, a drepturilor și obligațiilor

61. Educația financiară - implementări

Unde, ce și cum trebuie insuflă anumite aspecte ale EF

Educație formală

CE ?

aptitudini, înțelegere de termeni, concepte

CUM ?

- includerea unor jocuri și experimente de sugestie a unor valori - la nivel preșcolar
- includerea ca subiect; opțional sau obligatoriu cu caracter temporar în școli;
- includerea spețelor cu caracter financiar în manuale (din mai multe materii);
- training antreprenorial indiferent de specificul curricular în educația superioară;
- educația formală poate include și implicarea ONG.

Educație familială

etaloane de valori

- expunere la experiențe de viață reală - managementul bugetului în casă, înțelegerea unui fluturaș de salariu, a valorii unei rate, diferența brut / net, etc;
- promovarea valorii banului prin bugetul copilului, obținerea de recompense în urma realizării de task-uri sau de 'mini job-uri' la nivel de comunitate de proximitate ("copiii curăță graffiti-ul de pe pereți, a doua oară o să aibă grijă și să nu mai apară, e un sentiment al responsabilității, implicării").

Educație socială

modele sociale, surse de experiențe comparative

- grupuri de Facebook / forumuri dedicate împărtășirii de date peer-to-peer sau specialist-to-consumer (tip avocato.ro, etc);
- promovarea show-urilor sau tematicii de EF (podcasturi, influenceri);
- utilizarea jocurilor de societate pentru a pune conceptele într-o perspectivă lucrativă / jucăușă / creativă (Monopoly, Jocul Vieții, sau alte inițiative ce pot fi dezvoltate acum și distribuite la nivel național - exemple fiind campaniile de collectibles în retail).

Educație prin media

utilizarea ficțiunii pentru a transmite mesaje, potențiale scenarii, cu care se empatizează

- emisiuni de reality show (Povești de viață) cu tentă financiară;
- mesaje de interes public;
- includerea sloganelor simple dar memorabile la încheierea reclamelor cu caracter financiar;
- includerea în desene animate a situațiilor de transmitere a unor valori.

Educație proprie

prin informare direct la sursă în funcție de nevoi

- presupune o deschidere și o colaborare ridicată din partea entităților financiare, ale consultanților, de la diverse niveluri - poate prin a include un hotline pentru utilizatorii care curiozități sau nevoi de consultanță;
- democratizarea accesului la avocați / consultanți

"Treaba care reunește foarte frumos sănătatea, educația și reglementările financiare e ca în zicala faimoasă -

*Dă-i unui om un pește, și el va mânca o zi.
Învată un om să pescuiască, și va mânca o viață întreagă.*

E simplu. Nu trebuie să aruncăm cu bani în populație, care să risipească. El trebuie să se gândească la investiții, pensie, economie. E nevoie de educație financiară care să îl învețe cum să facă bani să facă cu ei, ca să poată acumula averi pentru restul vieții și să transmită și mai departe dacă se poate."

EDUCAȚIA - CHEIE PENTRU DEZVOLTARE SĂNĂTOASĂ FINA

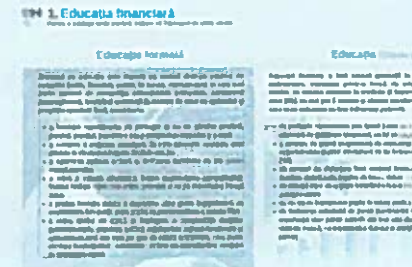
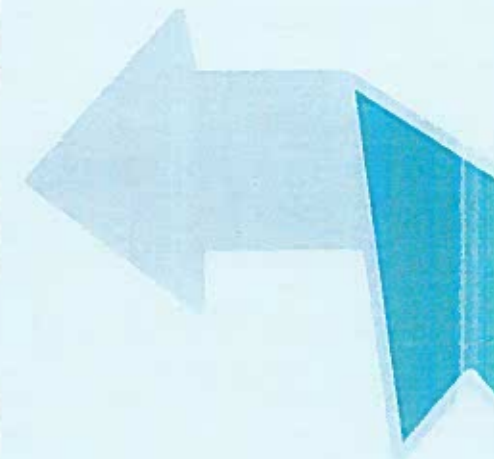
64. Educație financiară - implementări

Detalii

▶ Lipsa unor capacități de gândire analitică, de a gândi în mai multe iterații, micșorează șansele individului de a lua o decizie corectă. Împrumuturile în franci elvețieni a fost cel mai frecvent menționat exemplu de lipsă a gândirii analitice dar și a simțului moral (*atunci când clienții au vrut să împartă pierderile cu băncile*), ce a afectat nejustificat încrederea în sistemul financiar. Efectele se fac simțite și în relația cu factorul politic, reacția la stimuli emoționali (*mesaje extremiste sau populiste, atrăgătoare dar lipsite de substanță*) fiind dominantă în comparație cu reacția la stimulii analitici.

▶ Statusul actual al educației formale este considerat a fi perpetuat de cadre didactice conservatoare, curricula aglomerată, materiile utile, dar neancorate în viața de zi cu zi și manuale învechite. Acestea pot reprezenta bariere potențiale, dar demonstrează nevoia includerii educației financiare prin metode alternative pentru a dinamiza starea de fapt.

▶ Educația financiară este considerată un remediu pentru comportamentele deviate care au intrat în obiceiurile culturale ale populației, cum ar fi gratificarea instantă, mirajul câștigurilor rapide. Acestea sunt descrise ca importante pericole de dezvoltare a sănătății financiare a individului.

Mulțumim!

ÎMPREună PENTRU O
PERSPECTIVĂ CLARĂ A PIEȚEI